KOMISSION PÄÄTÖS,

tehty 20 päivänä huhtikuuta 2004,

Ranskan myöntämästä valtiontuesta Coopérative d'éxportation du livre français'lle (CELF)

(tiedoksiannettu numerolla K(2004) 1361)

(Ainoastaan ranskankielinen teksti on todistusvoimainen)

(ETA:n kannalta merkityksellinen teksti)

(2005/262/EY)

EUROOPAN YHTEISÖJEN KOMISSIO, joka

ottaa huomioon Euroopan yhteisön perustamissopimuksen ja erityisesti sen 88 artiklan 2 kohdan ensimmäisen alakohdan,

ottaa huomioon Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen ja erityisesti sen 62 artiklan 1 kohdan a alakohdan,

on antanut asianomaisille mahdollisuuden esittää huomautuksensa perustamissopimuksen näiden artiklojen [1] mukaisesti, ja ottaa huomioon nämä huomautukset,

sekä katsoo seuraavaa:

I MENETTELY

(1) Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin kumosi 28 päivänä helmikuuta 2002 annetulla tuomiolla [2] Coopérative d'exportation du livre français'lle (CELF) myönnetystä valtiontuesta 10 päivänä kesäkuuta 1998 tehdyn komission päätöksen 1999/133/EY [3] 1 artiklan viimeisen virkkeen. Kyseinen artikla kuuluu seuraavasti:

> "Tuki, joka on myönnetty CELFille ranskankielisten kirjojen pienten tilausten käsittelyä varten, on perustamissopimuksen 92 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua tukea. Koska Ranskan hallitus on laiminlyönyt ilmoittaa tästä tuesta komissiolle ennen sen toimeenpanoa, on se myönnetty laittomasti. Tuki soveltuu kuitenkin yhteismarkkinoille, koska se täyttää ehdot perustamissopimuksen 92 artiklan 3 kohdan d alakohdan mukaisen poikkeuksen myöntämiselle." [4]

(2) Tuomiota seurasi pitkä tutkintamenettely, jonka päävaiheet kuvaillaan seuraavassa.

A. *MENETTELYN ENSIMMÄINEN VAIHE*

(3) SIDE (Société internationale de diffusion et d'édition), "kirjojen vientimarkkinoilla toimiva ranskalainen yritys, joka joutuu kilpailemaan valtiontukea saavan kustantajien osuuskunnan kanssa", [5] ilmoitti komissiolle 20 päivänä maaliskuuta 1992 päivätyllä kirjeellä, että Ranskan viranomaiset olivat myöntäneet CELFille myynninedistämis-, kuljetus- ja markkinointitukea, jota ei ollut ilmoitettu etukäteen komissiolle perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan (nykyinen 88 artiklan 3 kohta) säännösten mukaisesti.

(4) Komissio huomautti Ranskan viranomaisille 2 päivänä huhtikuuta 1992 päivätyllä kirjeellä, että komissiolle on ilmoitettava etukäteen kaikista tukien myöntämistä tai muuttamista koskevista suunnitelmista, ja pyysi niiltä selvitystä SIDEn tarkoittamien tukitoimenpiteiden luonteesta ja tarkoituksesta.

(5) Ranskan viranomaiset vahvistivat komissiolle 29 päivänä kesäkuuta 1992 päivätyllä kirjeellä, että CELFille oli todellakin myönnetty tukea. Ne täsmensivät, että tuen tarkoituksena oli edistää ranskan kielen ja ranskalaisen kirjallisuuden levittämistä muihin kuin ranskankielisiin maihin ja että tämän lisäksi CELF hallinnoi kolmea erityistukijärjestelmää, joilla niin ikään pyrittiin edistämään kaukaisissa maissa asuvien lukijoiden tutustumista ranskankieliseen kirjallisuuteen.

(6) Komissio vahvisti SIDElle 7 päivänä elokuuta 1992 päivätyllä kirjeellä, että CELFille oli myönnetty tukea, täsmensi sen tarkoituksen ja myönsi, ettei tuesta ollut ilmoitettu komissiolle ennen sen toimeenpanoa. Se kuitenkin totesi, ettei riidanalainen tuki näyttänyt vaikuttaneen jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. Komissio pyysi SIDEä esittämään huomautuksensa asiasta.

(7) SIDE ilmoitti komissiolle 7 päivänä syyskuuta 1992 päivätyllä kirjeellä, että se aikoi riitauttaa toimenpiteet niiden syrjivän luonteen [6] ja niistä yhteisön sisäiselle kaupalle koituvien seurausten perusteella, mutta ei kuitenkaan kiistänyt sitä, että kulttuuriministeriön myöntämän tuen kulttuurisena tavoitteena on ollut ranskan kielen ja ranskalaisen kirjallisuuden levittäminen.

---

[1] EYVL C 366, 5.12.1996, s. 7.

[2] Asia T-155/98, Société internationale de diffusion et d'edition (SIDE) v. komissio (Kok. 2002, s. II—1179).

[3] EYVL L 44, 18.2.1999, s. 37.

[4] Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kumoama virke on alleviivattu.

[5] Ote 20. maaliskuuta 1992 päivätystä SIDEn kirjeestä.

[6] SIDE valittaa pääasiassa, että kulttuuriministeriö epäsi siltä tuet, joita se kuitenkin oli myöntänyt CELFille.

(8) Riidanalaiset toimenpiteet arvioituaan komissio hylkäsi SIDEn väitteet ja totesi 18 päivänä toukokuuta 1993 tekemässään päätöksessä ([7]), että alan erityinen kilpailutilanne ja kyseisten tukijärjestelmien kulttuurinen tavoite huomioon ottaen tuki täytti ehdot perustamissopimuksen 92 artiklan 3 kohdan c alakohdassa (nykyinen 87 artiklan 3 kohdan d alakohta) tarkoitetun poikkeuksen soveltamiselle.

(9) SIDE vaati 2 päivänä elokuuta 1993 jätetyllä kanteella ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta kumoamaan tämän päätöksen. Syyskuun 18 päivänä 1995 annetussa tuomiossa ([8]) ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin hyväksyi osittain SIDEn vaatimuksen 18 päivänä toukokuuta 1993 tehdyn komission päätöksen kumoamisesta, mutta vain tiettyjen pieniin tilauksiin liittyvien toimenpiteiden osalta.

(10) Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin hyväksyi myös seuraavat kolme tukijärjestelmää, joita CELF hallinnoi valtion lukuun:

a) tuet lentorahtien ja lentopakettien kustantamiseksi;

b) Page à Page -ohjelma ([9]) (tuet ranskankielisten kirjojen levittämiseen Keski- ja Itä-Euroopan maihin);

c) Plus-ohjelma (tuet ranskankielisten kurssikirjojen myynnille Saharan eteläpuolisen Afrikan korkeakouluopiskelijoille).

(11) Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi, että komissio oli saanut Ranskan viranomaisilta näistä kolmesta tukijärjestelmästä riittävästi tietoja todetakseen, että tuilla oli ainoastaan vähäinen vaikutus kilpailuun. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin korosti etenkin sitä, että jokainen näiden tukien myöntämisedellytykset täyttävä yritys sai anoa niitä CELFiltä. Se totesi, ettei kantaja ole esittänyt mitään näyttöä siitä, että nämä kolme tukijärjestelmää olisivat vaikuttaneet jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

(12) Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesikin, että komissio oli päätöksellään perustellusti hyväksynyt nämä CELFin hallinnoimat tukijärjestelmät, ja hylkäsi SIDEn väitteet perusteettomina.

(13) Lisäksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi seuraavaa: ”Riidanalaisten tukien kulttuuriin liittyvän tavoitteen osalta kukaan asianosaisista ei ole kiistänyt, että Ranskan hallituksen tavoitteena on ollut levittää ranskan kieltä ja ranskankielistä kirjallisuutta.” Tämän osalta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi myös, että komission tiedossa 18 päivänä toukokuuta 1993 tehdyn päätöksen tekoajankohtana olleet seikat, joihin kuuluivat myös SIDEn edustajan 7 päivänä syyskuuta 1992 päivätyssä kirjeessä esittämät seikat, tukivat komission arviointia siitä, pyrittiinkö tuilla todella kyseiseen tavoitteeseen ja oliko tavoite sallittu. Sen vuoksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen oli todettava, ettei komissiolla ollut erityisiä vaikeuksia arvioida riidanalaisten tukien tavoitteita ja ettei komissio tarvinnut muita tietoja todetakseen, että tavoitteet liittyivät kulttuuriin.

(14) CELFille yksinomaisesti myönnetyn, pienten tilausten käsittelyä koskevan tuen osalta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin sen sijaan katsoi, että komission olisi pitänyt tutkia perusteellisesti kilpailuolosuhteet kyseisillä markkinoilla, ennen kuin se totesi, että tuki on yhteismarkkinoille soveltuvaa.

(15) Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin päätteli tuomion 76 kohdassa, että komission olisi pitänyt järjestää 93 artiklan 2 kohdassa (nykyinen 87 artiklan 2 kohta) määrätty kontradiktorinen menettely ja että 18 päivänä toukokuuta 1993 tehty komission päätös oli sen vuoksi kumottava siltä osin kuin oli kyse ”yksinomaan CELFille myönnetystä tuesta niiden lisäkustannusten korvaamiseksi, joita sille on aiheutunut ulkomaisten kirjakauppojen ranskankielistä kirjallisuutta koskevien pienten tilausten toimittamisesta”.

B. *MENETTELYN TOINEN VAIHE*

(16) Komissio päätti 30 päivänä heinäkuuta 1996 ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen 18 päivänä syyskuuta 1995 antaman tuomion mukaisesti aloittaa kyseisistä valtiontuista muodollisen tutkintamenettelyn. Tutkintamenettelyn aloittamisesta tehty päätös julkaistiin *Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä*. ([10]) Kolmansia osapuolia pyydettiin toimittamaan komissiolle huomautuksensa, jotka komissio sai vuoden 1996 joulukuun ja vuoden 1997 tammikuun välisenä aikana.

(17) Tutkinnan päätteeksi komissio teki uuden myönteisen päätöksen 1999/133/EY.

(18) Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle 28 päivänä syyskuuta 1998 jättämällään kanteella SIDE vaati päätöksen 1999/133/EY 1 artiklan viimeisen virkkeen kumoamista.

(19) SIDE esitti kanteessaan seuraavat seitsemän kumoamisperustetta:

a) menettelyvirhe;

b) riittämättömät perustelut;

c) tosiseikkoja koskevat virheet;

d) ilmeinen arviointivirhe;

([7]) Päätös NN 127/92, ”Ranskalaisten kirjojen viejille myönnetyt valtiontuet” (EYVL C 174, 25.6.1993, s. 6).

([8]) Asia T-49/93, Société internationale de diffusion et d'édition (SIDE) v. komissio (Kok. 1995, s. II—2501).

([9]) Jota sittemmin jatkettiin ”A l'Est de l'Europe” -ohjelmalla.

([10]) Ks. alaviite 1.

e) syrjintäkiellon periaatteen loukkaaminen;

f) perustamissopimuksen 92 artiklan 3 kohdan d alakohdan (nykyinen 87 artiklan 3 kohdan d alakohta) rikkominen;

g) päätöksen ristiriitaisuus perustamissopimuksen 85 ja 86 artiklan (nykyinen 81 ja 82 artikla) kanssa.

(20) Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin kumosi kyseisen päätöksen 1 artiklan viimeisen virkkeen 28 päivänä helmikuuta 2002 antamallaan tuomiolla siinä olleen ilmeisen arviointivirheen perusteella, eikä se katsonut tarpeelliseksi tutkia muita kanneperusteita.

(21) Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin vetosi yhteisön oikeuskäytännöstä johtuviin tuotteiden korvattavuuden astetta koskeviin periaatteisiin ja katsoi, että komission olisi pitänyt todentaa, oliko sen mahdollista saada sellaisia merkityksellisiä tietoja, joiden avulla se olisi voinut erottaa vientiagenttien markkinat ranskankielisten kirjojen yleisistä vientimarkkinoista.

(22) Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi, että komissio oli markkinoita määrittäessään tehnyt ilmeisen arviointivirheen, koska se oli jättänyt todentamatta tämän asian ja vahvistanut merkityksellisiksi markkinoiksi ranskankielisten kirjojen yleiset vientimarkkinat, vaikka riidanalainen tuki oli selvästi tarkoitettu vain vientiagenteille.

(23) Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin päätteli, ettei komissio tämän takia ollut pystynyt asianmukaisesti arvioimaan riidanalaisen tuen vaikutuksia merkityksellisillä markkinoilla, ja kumosi tällä perusteella komission päätöksen 1999/133/EY 1 artiklan viimeisen virkkeen.

(24) Ranskan viranomaiset nostivat 8 päivänä syyskuuta 1998 Euroopan yhteisöjen tuomioistuimessa kanteen, jossa ne vaativat komission päätöksen 1999/133/EY kumoamista, koska komissio oli jättänyt soveltamatta perustamissopimuksen 90 artiklan 2 kohtaa (nykyinen 86 artiklan 2 kohta). Ranskan mukaan riidanalaisen tuen tarkoituksena oli korvata kustannukset, joita CELFille aiheutui sen yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvän palvelun tarjoamisesta, jonka kulttuuriministeriö oli sille uskonut.

(25) Ranskan hallituksen mukaan perustamissopimuksen 92 artiklasta ja 93 artiklan 2 ja 3 kohdasta (nykyinen 87 artikla ja 88 artiklan 2 ja 3 kohta) seuraa, että uutta tukea ei — toisin kuin jo voimassa olevaa tukea — saa panna toimeen, ennen kuin komissio on todennut sen yhteismarkkinoille soveltuvaksi, paitsi jos tukea saava yritys on oikeutettu perustamissopimuksen 90 artiklan 2 kohdassa määrättyyn poikkeukseen. Ranskan hallituksen mukaan on suorastaan ”välttämätöntä” jättää soveltamatta keskeyttämisvelvollisuutta sellaisten yritysten osalta, joille on uskottu yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvien palvelujen hoitaminen.

(26) Yhteisöjen tuomioistuin hylkäsi Ranskan perustelut 22 päivänä kesäkuuta 2000 annetulla tuomiolla ([11]) asiakysymystä tarkastelematta ja korosti, että perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan (nykyinen 88 artiklan 3 kohta) viimeinen virke turvaa yhteismarkkinoiden toiminnan kannalta tärkeän valvontamekanismin. Se totesi, että vaikka jäsenvaltio pitäisikin tukea yhteismarkkinoille soveltuvana, se ei kuitenkaan ”voi jättää huomiotta perustamissopimuksen 93 artiklan selviä määräyksiä”.

(27) Sen vuoksi yhteisöjen tuomioistuin hylkäsi Ranskan kanteen ja vahvisti, ettei tuen ennakkoilmoitusvelvollisuutta ja siitä seuraavaa tuen maksamisen keskeyttävää vaikutusta voida erottaa toisistaan, eikä ilmoitusvelvollisuuteen vaikuta mitenkään se, että kyseessä on tuki, johon voidaan soveltaa perustamissopimuksen 86 artiklan määräyksiä.

(28) Lopulta SIDE jätti 5 päivänä lokakuuta 1999 komissiolle kantelun, jossa se perustamissopimuksen 81 ja 82 artiklan nojalla syytti CELFiä kilpailun rajoittamisesta ja määräävän markkina-aseman hyväksikäytöstä. Kantelussa SIDE vaati perustamissopimuksen 10 artiklan perusteella Ranskan valtion saattamista vastuuseen siitä, että se oli suosinut kyseisiä kilpailun vastaisia käytäntöjä.

(29) Asiasta vastaavat komission yksiköt käsittelevät tätä kantelua erillisenä asiana.

C. *MENETTELYN KOLMAS VAIHE*

(30) Kun komission päätös 1999/133/EY oli osittain kumottu, komissio pyysi Ranskan viranomaisilta ja SIDEltä 14 päivänä kesäkuuta 2002 päivätyillä kirjeillä selvitystä päätöksen peruuttamisen syistä ja etenkin kyseisten markkinoiden toiminnasta.

(31) Ranskan viranomaisia pyydettiin etenkin perustelemaan, mitä erityispiirteitä CELFin palveluihin liittyi markkinoiden muiden toimijoiden, kuten SIDEn, palveluvalikoimaan verrattuna.

(32) SIDEä pyydettiin selittämään tarkemmin pienten tilausten käsitettä ja perustelemaan, mitä erityispiirteitä sen palveluihin liittyi CELFin ja markkinoiden muiden toimijoiden palveluvalikoimaan verrattuna.

(33) SIDE pyysi 8 päivänä heinäkuuta 2002 päivätyllä kirjeellä komissiolta vastausajan pidennystä, jonka komissio myönsi 25 päivänä heinäkuuta 2002 päivätyllä kirjeellä. Ranskan viranomaiset, joiden oli määrä pitää kokous komission edustajien kanssa 17 päivänä heinäkuuta 2002, pyysivät niin ikään lisää vastausaikaa 10 päivänä heinäkuuta 2002 päivätyllä kirjeellä. Vastausajan pidennys myönnettiin 1 päivänä elokuuta 2002 päivätyllä kirjeellä.

([11]) Asia C-332/98, Ranska v. komissio, ”Valtiontuki Coopérative d'exportation du livre français'lle” (Kok. 2002, s. I—4833).

(34) SIDE vastasi komissiolle 12 päivänä elokuuta 2002 päivätyllä kirjeellä. Ranskan viranomaiset vastasivat 17 päivänä syyskuuta 2002 päivätyllä kirjeellä.

(35) Pyydettyään SIDEä 19 päivänä syyskuuta 2002 päivätyllä kirjeellä ilmoittamaan, sisälsikö sen vastaus luottamuksellisia tietoja, ja SIDEn vastattua kielteisesti 30 päivänä syyskuuta 2002 päivätyllä kirjeellä komissio lähetti SIDEn vastauksen liitteineen Ranskan viranomaisille huomautuksia varten 17 päivänä lokakuuta 2002 päivätyllä kirjeellä. Samalla se esitti niille lisää kysymyksiä.

(36) Komissio esitti SIDElle jälleen lisää kysymyksiä 30 päivänä lokakuuta 2002 päivätyllä kirjeellä, johon tämä vastasi 31 päivänä lokakuuta 2002 ja 9 päivänä joulukuuta 2002 päivätyillä kirjeillä. Vastaukseksi komission 16 päivänä joulukuuta 2002 päivättyyn tietopyyntöön SIDE selitti 23 päivänä joulukuuta 2002 päivätyssä kirjeessään, etteivät sen vastaukset sisältäneet mitään luottamuksellisia tietoja ja että ne voitiin toimittaa kommentoitaviksi Ranskan viranomaisille.

(37) Koska Ranskan viranomaiset eivät vastanneet määräajan kuluessa, komissio joutui lähettämään niille muistutuksen 27 päivänä marraskuuta 2002 päivätyllä kirjeellä. Ranskan viranomaiset pyysivät komissiolta uudelleen vastausajan pidennystä 19 päivänä joulukuuta 2002 päivätyllä kirjeellä.

(38) Komissio lähetti 23 päivänä joulukuuta 2002 päivätyn SIDEn vastauksen Ranskan viranomaisille kommentoitavaksi 9 päivänä tammikuuta 2003 päivätyllä kirjeellä. Ranskan viranomaiset vastasivat komission 17 päivänä lokakuuta 2002 lähettämiin kysymyksiin 17 päivänä tammikuuta 2003 päivätyllä kirjeellä.

(39) Ranskan viranomaiset pyysivät jälleen 4 päivänä helmikuuta 2003 päivätyllä kirjeellä komissiota pidentämään niille annettua vastausaikaa; tällä kertaa kyse oli pyynnöstä esittää huomautuksia 23 päivänä joulukuuta 2002 päivätystä SIDEn toisesta vastauksesta. Komissio myönsi osittain 11 päivänä helmikuuta 2002 päivätyllä kirjeellä pyydetyn pidennyksen. Ranskan viranomaiset vastasivat komissiolle 11 päivänä maaliskuuta 2003 päivätyllä kirjeellä.

(40) SIDEn pyynnöstä komissio järjesti 4 päivänä maaliskuuta 2003 kokouksen, jossa SIDE sai selvittää alusta alkaen oman näkemyksensä asiasta.

II KUVAUS TOIMENPITEESTÄ: TUKI OSITTAIN KANNATTAMATTOMAN LIIKETOIMINNAN YLLÄPITÄMISEEN

(41) Kulttuuriministeriö päätti vuonna 1980 Ranskan hallituksen yleisen poliittisen linjan mukaisesti edistää ranskankielisen kirjallisuuden levittämistä myöntämällä tukea vientiagenteille, jotka ottaisivat vastaan kaikenlaisia tilauksia, olipa niiden arvo ja kannattavuus mikä tahansa. Tuen tarkoituksena oli korjata markkinoiden puutteellista toimintaa ja edistää ”kannattamattomina pidettyjen pienten tilausten” toimittamista vientiagenttien markkinoilla.

(42) Ranskan viranomaiset selittivät, että pienillä kirjakaupoilla, jotka sijaitsevat pääasiassa muissa kuin ranskankielisissä maissa ja toisinaan hyvinkin syrjäisillä ja kaukaisilla alueilla, on usein vakavia hankintavaikeuksia, koska niiden tilauksia ei voida toimittaa perinteisten jakelukanavien kautta, jos tilausmäärä ei ole riittävä tai jos kirjan yksikköhinta ei ole tarpeeksi suuri tehdäkseen palvelusta kannattavan.

(43) CELFille myönnetyn toimintatuen tarkoituksena oli kannustaa yrityksiä toimittamaan tilauksia niillekin asiakkaille (kirjakaupoille, ei lopullisille kuluttajille), joita ei yksinomaan tuottoon perustuvassa ”tavanomaisessa” liikesuhteessa voitaisi palvella.

(44) Tuen tarkoituksena oli, että vientiagentit voisivat toteuttaa kaikki ulkomaisten, lähinnä muilla kuin ranskankielisillä alueilla sijaitsevien kirjakauppojen tilaukset, olipa niiden arvo, kannattavuus ja tarkoitus mikä hyvänsä. Tavoitteena oli kulttuurin moninaisuutta tukevan Ranskan politiikan mukaisesti varmistaa ranskankielisten kirjojen mahdollisimman tehokas jakelu ja näin edistää ranskankielisen kirjallisuuden leviämistä kaikkialle maailmaan.

(45) Ranskan viranomaisten kehittämä tukijärjestelmä, ns. pienten tilausten tukiohjelma, muodostui toimintatuesta, jonka tavoitteena oli korvata pienten, enintään 500 Ranskan frangin (FRF) eli noin 76 euron arvoisten tilausten käsittelystä aiheutuvat lisäkustannukset.

(46) Sen lisäksi harkittiin kahta muutakin tukijärjestelmää, jotka muodostuivat kirjakaupoille myönnettävistä suorista tuista ja kustantajille myönnettävistä suorista tuista, mutta niistä luovuttiin Ranskan viranomaisten todettua ne liian tehottomiksi ja kalliiksi. SIDEn riitauttama järjestelmä vaikutti viranomaisista taloudellisesti järkevimmältä ja julkisten varojen käytön kannalta turvallisimmalta ratkaisulta.

(47) Pienten tilausten tukiohjelman mukaan tuensaajayrityksen piti sitoutua toimittamaan kulttuuriministeriön kirjallisuusosastolle kaikki yleiseen toimintaansa liittyvät tiedot (kokonaisliikevaihto, kirjanpito, alustava talousarvio, jäljennökset nämä tiedot vahvistaneista päätöksistä sekä tarvittaessa tilintarkastajan lausunto ja palkkataulukot) sekä kaikki tuettavaan liiketoimintaan liittyneet tositteet, kuten tuen käytön osoittava kirjanpitoaineisto, jolla perusteltiin edellisenä vuonna myönnetyillä tukivaroilla tuettujen palvelujen suorittamista.

(48) Käytännössä pienten tilausten tukiohjelmasta sai tukea vain yksi yritys eli CELF. Siltä vaadittiin vuosittain "pienten tilausten" käsittelystä aiheutuneita lisäkustannuksia koskeva selvitys, joka liitettiin seuraavan vuoden tukihakemukseen. ([12])

(49) Käytännössä neljännes edellisenä vuonna myönnetystä tuesta maksettiin vuoden alussa ja loput seuraavan vuoden syksynä sen jälkeen, kun viranomaiset olivat tutkineet tuensaajayrityksen alustavan talousarvion sekä varainhoitovuoden alkupuoliskon suhdannemuutokset.

(50) Lisäksi oli sovittu, että jos tukea ei käytettäisi kokonaan, käyttämättä jääneet tukivarat vähennettäisiin seuraavan vuoden tuista.

(51) Täsmennettäköön vielä, että tuki lakkautettiin vuonna 2002 (ks. asiakirjan lopussa, liitteessä I oleva taulukko, jossa tarkastellaan vuodesta 1980 alkaen myönnettyjen tukien kehitystä euroina).

III SIDEN JA KOLMANSIEN OSAPUOLTEN HUOMAUTUKSET

A. *SIDEN KANTELUN SYYT*

(52) Yhtiöjärjestyksensä 2 artiklan mukaan SIDEn ([13]) toimintatavoite on seuraava: "Kirjojen, lehtien ja muiden kulttuurituotteiden myynti Ranskassa ja ulkomailla, kustannustoiminta, tämänluonteista liiketoimintaa harjoittavien yritysten perustaminen, ostaminen ja johtaminen sekä yleensäkin sellainen tuotanto-, liike- tai rahoitustoiminta sekä sellaiset irtainta tai kiinteää omaisuutta koskevat liiketoimet, jotka suoraan tai välillisesti liittyvät yrityksen toimintatavoitteeseen tai voivat edistää sen laajentumista tai kehitystä."

(53) SIDE jätti 20 päivänä maaliskuuta 1992 päivätyllä kirjeellä komissiolle kantelun ([14]) sen jälkeen, kun kulttuuriministeriö oli evännyt siltä luvussa II kuvaillun tuen.

(54) Kantelussaan SIDE vaatii komissiota ensinnäkin tekemään päätöksen, jolla saataisiin loppumaan ranskankielisten kirjojen vientimarkkinoilla ilmenneet kilpailuongelmat, joihin SIDEn mukaan olivat syynä CELFille yksinomaisesti myönnetyt tuet.

(55) SIDE väittää kieltäytyneensä vastaanottamasta riidanalaista tukea, jota kulttuuriministeriö sille tarjosi 26 päivänä syyskuuta 1996 pidetyssä kokouksessa. Se selittää, ettei se voinut hyväksyä tätä tukitarjousta, joka tuli juuri sopivasti sen jälkeen, kun ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin oli antanut asiaa koskeneen tuomionsa 18 päivänä syyskuuta 1995. SIDE täsmentää, ettei se halunnut osallistua tukiohjelmaan, jonka yhteensopivuuden yhteisön oikeuden kanssa komissio saattaisi myöhemmin kyseenalaistaa, ja että kyseistä tukea oli tarjottu sille vain siksi, että se saataisiin luopumaan vireille panemastaan kantelusta.

(56) Lisäksi SIDE toteaa olevansa vakuuttunut siitä, ettei vientiagenttien toimintaan tarvita mitään tukea. Sen vuoksi pienten tilausten tukiohjelmasta ei sen mielestä ole hyötyä. SIDE ei kuitenkaan sulje pois sitä mahdollisuutta, etteikö sekin voisi tulevaisuudessa ottaa vastaan tällaista tukea, "kunhan se saa harjoittaa toimintaansa markkinoilla, joiden kilpailuedellytykset eivät ole vääristyneet", mutta tähän se suostuisi vasta sitten, kun Ranskan viranomaiset olisivat kehittäneet sellaisen tukijärjestelmän, joka olisi selvästi perustamissopimuksen sääntöjen mukainen.

(57) SIDE selittää, että "vientiagenttien markkinoilla kutsutaan 'yleistä toimintaa harjoittaviksi vientiagenteiksi' sellaisia toimijoita, joiden liikevaihto muodostuu pääasiassa välittäjille, kuten kirjakaupoille, suuntautuvasta myynnistä, mutta jotka eivät myy lopullisille asiakkaille". Sen mukaan markkinoiden ainoat yleistä toimintaa harjoittavat vientiagentit ovat CELF ja SIDE. Se tarkentaa, että markkinoilla on toki myös sellaisia vientiä harjoittavia kirjakauppoja, jotka myyvät suoraan lopullisille asiakkaille.

(58) SIDE selitti komission kanssa 4 päivänä maaliskuuta 2003 pidetyssä kokouksessa liiketoimintansa keskittyvän pääasiassa Länsi-Euroopan alueelle; sillä on toimintaa myös Itä-Euroopan markkinoilla, mutta ei juurikaan niillä A l'Est de l'Europe -ohjelman ([15]) aloilla, joilla CELFiä tuetaan. SIDE toimii samaten Pohjois-Amerikassa ja Kaakkois-Aasiassa. Argentiinassa se harjoitti liiketoimintaa siihen asti, kunnes maa joutui nykyiseen kriisiin. SIDE täsmensi komissiolle, ettei se halua laajentaa toimintaansa Afrikkaan, koska siellä ja varsinkin Mustassa Afrikassa on vain vähän sen palveluista kiinnostuneita asiakkaita. Sillä ei myöskään ole toimintaa sellaisilla alueilla, joita COFACE-vakuutus ([16]) ei kata.

([12]) Lisäksi kulttuuriministeriön edustajat oli kutsuttu osallistumaan tarkkailijoina CELFin hallintoneuvoston kokouksiin ja yhtiökokoukseen.

([13]) Vuonna 1980 perustettu perheyritys.

([14]) Ks. edellä 3 kappale.

([15]) Komissio täsmentää, että kyseisestä ohjelmasta myönnetyn tuen avulla kirjakaupoille voidaan myöntää alennusta luettelohinnoista; CELF osallistuu ohjelmaan samoin edellytyksin kuin muutkin toimijat, siis ei tässä tapauksessa vientiagentin ominaisuudessa.

([16]) Vakuutus, joka kattaa vientituotteiden maksamiseen sisältyvät riskit. SIDE ei toimita tuotteita sellaisiin maihin, joissa tämä vakuutus ei ole voimassa.

(59) SIDE torjuu Ranskan viranomaisten väitteen siitä, että suuret tilaukset olisivat kannattavia, kun taas ”pienet tilaukset” eivät olisi, mikä viranomaisten mukaan oikeuttaisi tuen myöntämisen tällaisten tilausten toimittamiseksi. SIDE jopa väittää, että ”pienten tilausten” käsittely on kaiken kaikkiaan kannattavampaa kuin suurten.

(60) SIDE väittää, että ”pienet tilaukset” ja ”kannattavuusraja” ovat käsitteitä, joilla Ranskan hallitus yrittää perustella yksinomaan CELFin liiketoimintaan myöntämäänsä tukea, jolla näennäisesti korvataan ulkomaille vietäviä ranskankielisiä kirjoja koskevien pienten tilausten käsittelystä koituvat lisäkustannukset, vaikka itse asiassa kyse on pelkästä toimintatuesta.

(61) SIDE vakuuttaa, ettei tämäntyyppiselle liiketoiminnalle ole olemassa mitään kannattavuusrajoja. Se voi aivan hyvin tuottaa mittakaavaetuja, kun samaa teosta tilataan yhdellä kertaa useita kappaleita. Juuri tästä syystä SIDEn alennustaulukossa myönnetään 5 prosentin lisäalennus jokaisesta vähintään 10 kappaleen tilauksesta.

(62) SIDE väittää, että kaikkien tilausten käsittelykustannukset ovat samat ja tilausten käsittely on yhtä kannattavaa, sillä merkitystä on vain sillä, miten monta tilausriviä yksi työntekijä työpäivän aikana tallentaa ja miten paljon kirjoja kutakin riviä kohti tilataan. Se täsmentää, ettei laskun kokonaissumma sinänsä vaikuta mitenkään palvelun kustannusten arviointiin. SIDE selittää, että työpäivän aikana noin tuhat riviä tallentavalta työntekijältä kuluu lähes täsmälleen yhtä paljon aikaa, sisälsipä rivi kaksi tilausta tai satoja tilauksia. Ainoa ero on, että käsittelijän on tunnistettava, miltä asiakkaalta kukin tilaus tulee, mikä vie vain muutamia sekunteja. Määrätyltä viitejaksolta kertyvä liikevaihto ei siis riipu asiakkaiden määrästä, vaan yksinomaan sen aikana käsiteltyjen tilausrivien määrästä.

(63) SIDE väittää ottavansa vastaan kaikki sille tulleet tilaukset niiden arvosta välittämättä, aivan samaan tapaan kuin CELFkin. Sen ainoana valintaperusteena on asiakkaan maksukyky.

(64) Se kuitenkin tarkentaa, että tiettyihin tilauksiin voi sisältyä tuoteluetteloon kuulumattomia teoksia, jolloin tilauksen käsittely vaatii jonkin verran ylimääräistä työtä; tämäntyyppisten tilausten osuus on noin 4,5 prosenttia sen toiminnasta.

(65) SIDE katsookin, että pienten tilausten käsittelyyn myönnetyn tuen ansiosta CELF voi tarjota asiakkaille erityisen houkuttelevia alennuksia, joita SIDE itse ei kykene tarjoamaan.

(66) Sen lisäksi, että SIDE periaatteessa kiistää sen, että pienten tilausten käsittelystä aiheutuisi sellaisia lisäkustannuksia, jotka oikeuttaisivat kyseisen tuen myöntämisen, se huomauttaa Ranskan viranomaisten toimittamien ja komission päätöksen 1999/133/EY perustana käytettyjen CELFin analyyttisestä kirjanpidosta otettujen numerotietojen sisältämistä virheistä. Sen mukaan sähköisesti tehtyjen pienten tilausten käsittelystä ei aiheudu sellaisia lisäkustannuksia kuin päätöksessä 1999/133/EY todettiin. Se väittää myös, että tietyt CELFin analyyttisestä kirjanpidosta otetut sosiaalikuluja koskevat luvut poikkeavat yrityksen yleisessä kirjanpidossa samassa kustannuspaikassa olevista luvuista ja että Ranskan viranomaisten CELFin kirjanpidosta esittämät numerotiedot eivät siis ole luotettavia.

(67) SIDE täsmentää, että se on ottanut yleiseen palveluvalikoimaansa vain houkuttelevimpia alennuksia tarjoavia kustantajia. Se lisää, että sen kustantajaluettelo on paljon suppeampi kuin CELFin, koska sillä ei ole mahdollisuutta tarjota kaikkien kustantajien kohdalla yhtä edullisia alennuksia kuin CELFillä, joka voi hyödyntää sille myönnettyä tukea ja etuoikeutettuja suhteitaan kustantajiin.

(68) SIDE väittää kärsineensä vahinkoa siksi, että se menetti joitakin asiakkaitaan CELFille, joka sille myönnetyn tuen turvin ja kustantajien myötävaikutuksella kykenee tarjoamaan asiakkaille erityisen houkuttelevia alennuksia. ([17]) SIDE katsoo CELFin näin hankkineen itselleen määräävän aseman vientiagenttien markkinoilla.

(69) SIDE selittää kärsineensä vielä toisenkin tyyppistä vahinkoa, jonka syynä ovat CELFin hinnoittelupolitiikassa tapahtuneet muutokset, koska CELF on ”ainakin kahden vuoden ajan soveltanut sellaisia myyntiehtoja, jotka karkottavat pieniä tilauksia tekevät asiakkaat muualle”. ([18]) ([19]) SIDEn mukaan pieniä tilauksia tekevät asiakkaat siirtyivät käyttämään sen palveluja sen jälkeen, kun CELFin saamaa riidanalaista tukea oli alennettu enää murto-osaan entisestä ja varsinkin sitten, kun tuet lakkautettiin kokonaan vuonna 2002. Tämä uudentyyppinen kysyntä aiheutti SIDElle lisää vahinkoa, ”sillä parhaita asiakkaita ovat ne, joilla on suurimmat tilausmäärät”.

(70) SIDE toteaa, että ”tällainen hintapolitiikka on selvästikin täydellisessä ristiriidassa sen CELFin väitteen kanssa, jonka mukaan CELFille uskottu julkisen palvelun tehtävä, joka CELFin ja Ranskan hallituksen mukaan oikeuttaa sen valtiontukeen ja velvoittaa sen kohtelemaan kaikkia tilauksia ja kaikkia asiakkaita samanvertaisina”.

([17]) Se laati tätä varten muun muassa muistion, jonka aiheena oli ”niiden vahinkojen määrittäminen, joita SIDE on kärsinyt kulttuuriministeriön CELFille 1. huhtikuuta 1980 ja 31. maaliskuuta 1996 välisenä aikana myöntämien tukien takia”.

([18]) Vuodet 2000—2002 eli tukien merkittävän alentamisen ja niiden lopullisen lakkauttamisen välillä kulunut ajanjakso.

([19]) SIDE toimitti komissiolle muun muassa 18. maaliskuuta 2002 päivätyn CELFin kirjeen, jossa saksalaiselle asiakkaalle tiedotetaan ”pieniä tilauksia” koskevien yleisten myyntiehtojen muuttumisesta, joka näkyi hinnankorotuksina.

(71) Väitteidensä tueksi SIDE toimitti vuonna 1996 kaksi ulkopuolista raporttia, joista ensimmäisen oli laatinut Fondation Nationale des Sciences Politiques -niminen säätiö ja toisen tilintarkastustuomioistuin.

(72) Fondation Nationale des Sciences Politiquesin marraskuussa 1996 julkaisemassa raportissa "La diffusion assistée du Livre scientifique et universitaire français" käsitellään tiettyä kapeaa markkinasegmenttiä eli ranskankielisten tieteellisten julkaisujen ja korkeakoulujen kurssikirjojen levitystä valtion tuella. SIDE huomauttaa, että vaikka raportti ei suoranaisesti liitykään tähän menettelyyn, se sisältää joitakin erityisen huomionarvoisia tietoja, jotka komission olisi pitänyt päätöksessä 1999/133/EY ottaa huomioon arvioidessaan kyseisen tuen laillisuutta.

(73) SIDE toimitti komissiolle myös lokakuussa 1996 julkaistun tilintarkastustuomioistuimen kertomuksen, jossa arvostellaan yleisesti kulttuuriministeriön tukipolitiikkaa ja etenkin tiettyjä kulttuuriministeriön rahoittamia ohjelmia, joiden joukossa on CELFin aikoinaan hallinnoima Page à Page -ohjelma.

(74) SIDE tuo esille muitakin seikkoja. Se mainitsee vuonna 1980 valtion tuella tehdyn CELFin pääoman korotuksen, jota se pitää pelastamistukena. Sen näkemyksen mukaan CELFin pääomaa korotettiin toisen kerran vuonna 1993 ADEFin (Ranskan kustannustoiminnan kehittämisyhdistyksen) kautta, mikä niin ikään oli SIDEn mielestä valtiontukea. Lopuksi SIDE mainitsee edut, joita CELF sai sille uskotun "julkisten ohjelmien hallinnointitehtävän" ansiosta, sekä erilaisia kertaluonteisia etuuksia, jotka liittyivät CELFin etuoikeutettuihin suhteisiin julkisten viranomaisten kanssa.

B. *KOLMANSIEN OSAPUOLTEN LAUSUNNOT*

(75) Jo ennen kuin tutkintamenettelyn aloittamisesta 30 päivänä heinäkuuta 1996 tehty päätös oli julkaistu *Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä*, ([20]) useat kolmannet osapuolet toimittivat lausuntonsa asiasta. ([21])

(76) Van Ginneken, ([22]) ranskankielisiä kirjoja muualle kuin ranskankielisiin maihin vievän tukkuliikkeen yleisedustaja, väitti 21 päivänä joulukuuta 1996 päivätyssä lausunnossaan, että "CELF oli jo ([23]) asettanut itselleen tavoitteeksi tulla täysin kannattavaksi vientiä harjoittavaksi tukkuliikkeeksi, mikä on ristiriidassa sen perustamisen alkuperäisen tarkoituksen eli palveluorganisaationa toimimisen kanssa".

(77) Van Ginneken vihjaa myös mahdolliseen kartelliin CELFin ja kustantajien välillä, sillä osa kustantajista on CELFin jäseniä. ([24]) Hän paheksuu tätä "selvästi epäoikeudenmukaista" tilannetta, joka asettaa muut yksityiset vientiä harjoittavat tukkuliikkeet epäedulliseen asemaan.

(78) Myös Hexalivren, ranskankielisten kirjojen vientiyhtiön, ([25]) lausunnon on allekirjoittanut sen pääjohtaja Van Ginneken. Hexalivren asiakaskunta koostuu erilaisista ulkomailla sijaitsevista *laitosasiakkaista*. Van Ginneken selittää 23 päivänä joulukuuta 1996 toimittamassaan lausunnossa, että CELFin, joka toimii ulkomailla sijaitsevien kirjakauppojen alihankkijana, ei pitäisi periaatteessa sekaantua Hexalivren toimintaan. Hexalivre korostaa, että kyseinen tuki hyödyttää "viranomaisten tukemaa yksityistä yritystä, joka pyrkii mahdollisuuksiensa mukaan monopoliasemaan".

(79) CELFin entisen yhteistyökumppanin, tieteellisiin ja teknisiin julkaisuihin erikoistuneen vientiä harjoittavan kustantajan Lavoisier Tec et Doc'n puolesta antamassaan, 7 päivänä tammikuuta 1997 päivätyssä lausunnossaan Fenouil ei kiistä CELFille vuodesta 1980 lähtien maksetun tuen asianmukaisuutta, vaan jopa toteaa, että "tukea myönnettiin vuoteen 1994 asti täysin ehdoitta." ([26]) Fenouil kuitenkin epäilee, että riidanalaisia tukia olisi käytetty CELFin toiminnan laajentamiseen muille aloille. ([27]) Fenouil toteaa vielä, että 50 prosenttia Tec et Docin käsittelemistä tilauksista on alle 500 frangin arvoisia pieniä tilauksia. Lopuksi Fenouil "vaatii, että kirjojen vientialalle palautettaisiin tavanomaiset kilpailuedellytykset, mikä tarkoittaa erityisesti sellaisten tukien poistamista, jotka eivät perustu todelliseen julkisen palvelun tehtävään tai kiistämättömään kulttuuriseen tavoitteeseen, jota ei voi saavuttaa nykyisin keinoin".

(80) Rochefoucauld'n "Aux amateurs de Livres — International" -yrityksen puolesta toimittama lausunto on päivätty 2 päivänä tammikuuta 1997. Yritys pitää valitettavana, että CELF voi toimittaa tilauksia ulkomaisille kirjastoille ja/tai laitosasiakkaille ja saada kuitenkin tukea muiden markkinoiden kysyntään vastaamiseen. Se toivoo, että CELF rajoittaisi myyntinsä pelkästään ulkomaisiin kirjakauppoihin ja luopuisi muista asiakkaista. Se arvioi, että tämän korvaavan tuen avulla CELF pystyy antamaan asiakkailleen 3 prosenttiyksikön lisäalennuksen. "Aux Amateurs de livres — International" katsoo myös, että "tuki on tekopyhä" sekä ihmettelee sitä, että "tuen suuruus voi olla yli 60 prosenttia kyseisten tilausten arvosta". Se katsoo, että tuen avulla kehitetään CELFin kaupallista toimintaa. Se vaatiikin, että tuet jaetaan "asianomaisten kirjakauppojen kesken siinä suhteessa, mikä on niiden kolmansiin maihin suuntautuneen toiminnan liikevaihto" ja että CELFiltä pitäisi kieltää toimitukset muille kuin ulkomailla sijaitseville kirjakaupoille.

([20]) Ks. alaviite 1.

([21]) On huomattava, että CELF on ostanut kaksi tässä menettelyssä huomautuksensa esittäneistä kolmansista yrityksistä ja että Van Ginneken toimitti menettelyssä huomautuksia myös Hexalivren nimissä vuonna 1996.

([22]) CELFin entinen yleisedustaja, jonka liikesuhde CELFiin "päättyi ikävästi". CELF irtisanoi sen.

([23]) Tässä viitataan vuosiin 1996—1997.

([24]) Komissio havaitsi, että CELFillä on noin sata yhteistyökumppania, kun markkinoilla on useita tuhansia kustantajia.

([25]) Hexalivren osti vuonna 1998 eräs CELFin tytäryritys, joka itse on siitä lähtien ollut sidossuhteessa CELFiin.

([26]) Kursivointi ja alleviivaus komission.

([27]) Tec et Docin mukaan CELFin pitäisi rajoittaa toimintansa vientiagentin tehtäviin eikä sekaantua tieteellisten kirjojen vientitoimintaan.

(81) Syndicat national des importateurs et exportateurs de livres (SNIEL) huomauttaa 31 päivänä joulukuuta 1996 päivätyssä lausunnossaan, ettei se pitänyt CELFistä esitettyjä väitteitä riittävän uskottavina voidakseen yhtyä SIDEn vireillepanemaan kanteluun. Se kuitenkin väittää CELFin voineen vuodesta 1996 lähtien harjoittaa toimintaa ”aloilla, jolla sen ei alun perin ollut tarkoitus toimia” ([28]) ja katsoo sen laajentaneen toimintaansa nimenomaan näiden korvaavien tukien avulla, joita SNIEL sitä paitsi pitää liian suurina.

(82) Myös SIDE esitti 6 päivänä tammikuuta 1997 päivätyssä lausunnossa, että ”…vaikka pienten tilausten käsitteellä onkin kaupallista merkitystä, kävi pian selväksi, ettei CELF suinkaan aikonut rajoittua pelkästään tähän kannattamattomaksi väitettyyn toimintaan”.

(83) CELF, joka osallistuu menettelyyn myös kolmannen osapuolen ominaisuudessa, kiistää kantelijan väitteet ja esittää komissiolle useita kustantajilta tulleita kirjeitä, joissa nämä ilmaisevat tyytyväisyytensä sen palveluihin.

IV **RANSKAN VIRANOMAISTEN HUOMAUTUKSET**

(84) Ranskan viranomaiset katsovat, että pienten kirjatilausten käsittelystä vastasivat pitkään Hachette ja Messageries du livre. Nämä yritykset toimivat jälleenmyyjinä lukuisille kustannusyhtiöille, joilla ei ollut ja/tai jotka eivät halunneet perustaa omia satunnaisten pienten tilausten käsittelyyn soveltuvia jakelurakenteita.

(85) Kustannusalan toimijoista koostuva CELF perustettiin vuonna 1977, ja sen yhtiömuotona oli aluksi vaihtuvan pääoman osuuskunta. Tarkoituksena oli korjata puutteita vientiagenttien markkinoilla, kun Hachette ja Messageries du livre olivat kannattamattomuussyistä päättäneet luopua vientiagentuuritoiminnasta. ([29]) CELFin 50 000 frangin suuruista alkupääomaa korotettiin sittemmin 80 500 frangiin. CELFillä on vuodesta 1979 lähtien ollut vakavia taloudellisia vaikeuksia, mutta se oli odotettavissakin, sillä alaa aikaisemmin johtaneet kaksi yritystä olivat päättäneet vetäytyä markkinoilta, koska eivät pitäneet niitä tuottoisina. Ammattikunta, kustantajat, Syndicat national de l'édition (SNE) ja julkiset viranomaiset arvioivat, että CELFin pitäisi jatkaa toimintaansa, jotta varmistettaisiin ranskankielisten kirjojen mahdollisimman tehokas levitys ulkomaille. Koska mikään muu toimija ei näyttänyt olevan valmis tarjoamaan kyseisiä palveluja, vuonna 1980 päätettiin tehdä CELFissä rakenneuudistus ja samalla korottaa sen pääomaa.

([28]) Pienten tilausten osuus on SNIELin mukaan 6 prosenttia CELFin liiketoiminnasta, mikä tämän järjestön mukaan merkitsee sitä, että *”CELF on tukien avulla voinut kehittää 94:ää prosenttia toiminnastaan aloilla, joilla sen ei alun perin pitänyt lainkaan toimia”*.

([29]) Kantelijan toimittama 18. heinäkuuta 1980 päivätty ”Syndicat national de l'éditionin” kirje tukee tätä väitettä.

(86) Ranskan viranomaiset selittävät, että näissä olosuhteissa CELF muutettiin kiinteän pääoman osuustoiminnalliseksi osakeyhtiöksi. Samalla sen pääomaa korotettiin 80 500 frangista 1 280 500 frangiin. Pääoman korotus toteutettiin puoliksi osakkaiden ja puoliksi valtiorahoitteisen yhdistyksen ADEF:n varoilla. ([30]) ADEF lopetettiin vuonna 1994; sen osakkeet luovutettiin ilmaiseksi SNE:lle, joka puolestaan on CELFin yhteistyökumppaneita.

(87) Ranskan viranomaiset selittävät CELFin tähän asti toimineen täysin omavaraisena osuustoiminnallisena osakeyhtiönä. Sen yhtiörakenne on aina ollut avoin kaikille, eikä osuuskunnan jäseniltä edellytetä Ranskan kansalaisuutta, vaan ainoana vaatimuksena on, että niiden toiminta liittyy ”jollakin tapaa ranskankielisten kirjojen vientiin”. Muissa jäsenvaltioissa sijaitsevat ranskankielisten kirjojen kustantajat voivat siis vapaasti osallistua osuuskuntaan ja hyötyä sen toiminnasta. ([31])

(88) CELFin yhtiöjärjestyksen 3 artiklan mukaan sen tarkoituksena on ”käsitellä kirjojen, esitteiden ja kaikenlaisten viestintätuotteiden tilauksia ([32]) ulkomaille ja Ranskan merentakaisille alueille ja departementeille sekä yleisesti ottaen toteuttaa kaikenlaisia toimia, joiden tarkoituksena on erityisesti ranskalaisen kulttuurin edistäminen maailmalla edellä mainittuja menetelmiä käyttäen. Osuuskunta pyrkii harjoittamaan sellaista tuotanto-, liike- tai rahoitustoimintaa, joka edistää tätä tavoitetta, sekä toteuttamaan vastaavia irtainta tai kiinteää omaisuutta koskevia liiketoimia. Osuuskunnan erityisen toimintatavoitteen takia sen jäseniksi ei hyväksytä sellaista luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, jonka harjoittamalla liiketoiminnalla ei ole yhteyttä edellä tarkoitettuun vientitoimintaan”.

(89) Ranskan viranomaiset tarkensivat, että CELFillä oli 6 päivänä marraskuuta 2002 yhteensä 76 osakasta ja yhteistyökumppania, joista pääosa oli kustantajia. Kullakin osakkaalla on yhtiökokouksessa vain yksi ääni osakeosuuden suuruudesta riippumatta. Viranomaiset selittävät, että toimialojen välinen luonne oli yksi osuuskunnan avoimuuden, yhteisen edun toteutumisen ja tuen moitteettoman hallinnoinnin takeista.

([30]) Yhdistys muodostui joistakin kustantajista, joiden tavoitteena oli edistää ranskankielisten kirjojen levittämistä ulkomaille ja tukea vientiä harjoittavien kustantajien investointeja. Yhdistys sai valtiontukea kulttuuriministeriön kirjallisuusosastolta.

([31]) CELFin jäsenistöön kuuluu nykyisin vain yksi ulkomainen yritys, Editeur Casterman, jonka kotipaikka on Belgiassa; sen omistaa Flammarion, joka itse on italialaisen Rizzolin ranskalainen tytäryritys.

([32]) Ennen 29. kesäkuuta 1994 pidettyä yhtiökokousta voimassa olleessa CELFin yhtiöjärjestyksessä viitattiin nimenomaisesti pieniin tilauksiin. Yhtiöjärjestyksen silloisessa II artiklassa todettiin, että ’osuuskunnan tavoitteena on käsitellä pieniä tilauksia ulkomaille ja Ranskan merentakaisille alueille ja departementeille tai helpottaa niiden käsittelyä….’

(90) Tärkeimmät toimijat kirjojen levitysmarkkinoilla ovat seuraavat:

a) kustantajat, jotka ”tuottavat” kirjat;

b) levittäjät, jotka voivat toimia myös kustantamoihin sulautuneina ja vastaavat kirjojen myynninedistämisestä vähittäiskirjakauppojen tai eräiden suurten laitosasiakkaiden suuntaan;

c) jakelijat, jotka voivat toimia myös kustantamoihin sulautuneina ja jotka vastaavat kirjojen fyysisestä jakelusta. Ne saavat tilauksia kirjakaupoilta, eräiltä suurilta laitosasiakkailta tai eri välittäjiltä, ja kustantajat toimittavat niille kirjoja;

d) tukkuliikkeet, jotka eivät aina osallistu kirjojen jakeluketjuun ja jotka toimivat välittäjinä yhtäältä jakelijoiden sekä toisaalta vähittäiskirjakauppojen ja eräiden suurten laitosasiakkaiden välillä;

e) vientiagentit, jotka toimittavat tavaraa ainoastaan vähittäiskirjakaupoille mutta eivät lopulliselle asiakkaalle.

(91) Ranskan viranomaiset täsmensivät, että sähköiset kirjakaupat on tästedes luettava markkinatoimijoiden joukkoon ja että myös niitä on pidettävä vientiagenttien potentiaalisina kilpailijoina. Viranomaiset eivät kuitenkaan kyenneet toimittamaan tietoja siitä, miten suuria näiden uusien tulokkaiden markkinaosuudet ovat. ([33])

(92) Ranskan viranomaiset selittivät, että markkinoilla toimivien toimijoiden moninaisuus mahdollisti kirjojen levittämisen ja niiden myynnin edistämisen monentyyppisille kohderyhmille periaatteessa näiden maantieteellisestä sijainnista riippumatta, koska pienten tilausten tukiohjelmalla voitiin tehokkaasti lievittää kirjojen levitysjärjestelmän puutteita.

(93) Ranskan viranomaiset toimittivat komissiolle tietoja ranskankielisten kirjojen maailmanlaajuisista vientimarkkinoista. Tiedot kuvastavat hyvin CELFin liikepolitiikkaa, jossa sen yhtiöjärjestyksen ja Ranskan viranomaisille annettujen sitoumusten mukaisesti keskitytään pääasiassa niille alueille, joilla kustantajilla on vain vähän toimintaa.

(94) Taulukosta 1 ilmenee, että CELFillä on vähän toimintaa alueilla, joilla kustantajien toiminta on hyvin aktiivista, ja siellä, missä CELF taas on aktiivinen, toimii vähän kustantajia.

Taulukko 1

Ranskankielisen kirjamyynnin vertaileva maantieteellinen jako CELFin liikevaihto/markkinaosuudet ranskankielisten kirjojen vientimarkkinoilla maailmassa

Kohdealueet	Kustantajat	CELF	CELFin osuus
Euroopan yhteisö	38,2 %	20,23 %	0,97 %
Pohjois-Amerikka	17,4 %	6,03 %	0,64 %
Unionin ulkopuolinen Eurooppa	16 %	1,11 %	0,13 %
Ranskan merentakaiset alueet	8,4 %	0,87 %	0,19 %
Aasia	3,7 %	19,9 %	9,95 %
Ranskankielinen Afrikka	5,5 %	11,58 %	3,85 %
Maghreb-maat	4,4 %	28,43 %	11,84 %
Lähi-itä ja Kaukoitä	2,3 %	1,09 %	0,87 %
Itä-Eurooppa	2 %	2,21 %	2,03 %
Latinalainen Amerikka	1,5 %	7,6 %	9 %
Antillit	0,32 %	0,7 %	4,27 %
Ei-ranskankielinen Afrikka	0,16 %	0,21 %	2,47 %
	100 %	100 %	

([33]) Näitä markkinoita ei määritellä tullitilastoissa.

(95) Ranskan viranomaiset väittävät, ettei pienten tilausten tukiohjelmaa suunniteltu pelkästään CELFiä varten, vaan ranskankielisten kirjojen levitystä tukevaksi järjestelmäksi, jossa voidaan hyödyntää jakelukanavana muitakin sellaisia toimijoita, jotka voivat toimittaa samantyyppisiä tilauksia.

(96) Ne selittävät, että CELFin rakenneuudistuksen yhteydessä vuonna 1980 sille päätettiin myöntää tukea pienten tilausten tukiohjelmasta. Viranomaiset vahvistavat, että CELF oli käytännössä ainoa yleistä toimintaa harjoittava vientiagentti, joka sai tukea kyseisestä ohjelmasta, ([34]) koska SIDEä lukuun ottamatta yksikään muu toimija ei ole hakenut ohjelmaan sen jälkeen, kun se käynnistettiin 12 vuotta sitten, vaikka ohjelma on alan piireissä hyvin tunnettu.

(97) Ranskan viranomaiset myöntävät, että kulttuuriministeriö epäsi tuen SIDEltä ([35]) vuonna 1991, sillä se ei täyttänyt tähän tarkoitukseen vaadittuja avoimuusehtoja ja kieltäytyi suostumasta tuen myöntämisen edellyttämiin velvoitteisiin. Lisäksi Ranska muistuttaa, että kulttuuriministeriö lähestyi oma-aloitteisesti SIDEä vuonna 1996 tarjotakseen sille mainittua tukea, mutta SIDE kieltäytyi siitä.

(98) Ranskan viranomaiset selittävät, että yksi Ranskan kulttuuripolitiikan tavoitteista on edistää ranskankielisen kirjallisuuden levittämistä kaikkialle maailmaan. Tätä tavoitetta voidaan niiden mukaan pitää julkisen palvelun tehtävänä. Sen takia ne katsovat, että komission on arvioitava kyseiset toimenpiteet perustamissopimuksen 86 artiklan 2 kohdan mukaisesti.

(99) Ranskan viranomaiset muistuttavat, että CELF perustettiin ja sille myönnettiin riidanalaista tukea tilanteessa, jossa alan toimintaa harjoittaneet talouden toimijat olivat päättäneet vetäytyä markkinoilta. Ellei riidanalaisiin toimiin olisi ryhdytty, ranskankielisten kirjojen levittäminen pieniin kirjakauppoihin syrjäisillä alueilla, joilla kysyntä on liikevaihdossa ja volyymissa mitattuna hyvin vähäistä, olisi selvästi kärsinyt.

(100) Sen vuoksi Ranskan viranomaiset päättivät toteuttaa riidanalaisen tukiohjelman, jotta kaikki ranskankielisten kirjojen tilaukset, myös kannattamattomat pienet tilaukset, voitaisiin toimittaa samoin edellytyksin kuin suuret.

(101) Ranska vakuutti, että kulttuuriministeriö oli myöntänyt ”CELFille tukea toimintakustannuksiin, joita sille aiheutui pienten tilausten käsittelyyn liittyvästä julkisen palvelun tehtävästä” ja että CELFille siis oli uskottu julkisen palvelun tehtävä.

(102) Väitteidensä tueksi Ranskan viranomaiset toimittivat komissiolle useita säädöstekstejä:

a) asetus nro 82-394, annettu 10 päivänä toukokuuta 1982, kulttuuriministeriön organisaatiosta; asetuksessa mainitaan ministeriön tehtävä ”ranskalaisen kirjallisuuden ja taiteen vaikutuspiirin edistäjänä maailman kulttuurien välisessä vapaassa vuorovaikutuksessa”;

b) asetus nro 93-797, annettu 16 päivänä huhtikuuta 1993, kulttuurista ja ranskan kielen asemasta vastaavan ministeriön toimivaltuuksista; asetuksen mukaan ”kulttuurista ja ranskan kielen asemasta vastaava ministeriö panee (…) yhdessä muiden ministeriöiden kanssa täytäntöön valtionhankkeita, joilla edistetään ranskalaisen kulttuurin ja ranskan kielen leviämistä maailmassa”;

c) edellä mainittuihin asetuksiin perustuvat kulttuuriministeriön kirjallisuusosaston organisaatiota koskevat päätökset, joista viimeisin on vuodelta 1996. Päätöksissä määritellään kulttuuriministeriön tehtävät kirjaviennin alalla.

(103) Ranskan viranomaiset selittävät, että juuri näiden säädösten perusteella kulttuuriministeriön kirjallisuusosasto tekee vuosittain tukisopimukset niiden yhteistyökumppaneiden kanssa, joiden tehtäväksi on annettu toteuttaa hallituksen kulttuuripolitiikkaan liittyviä toimia. Sopimuksissa määritellään ministeriön ja sen tukemien yritysten välisen yhteistyön tavoitteet sekä kummankin osapuolen velvoitteet.

(104) Ranskan viranomaiset selittävät, että kulttuuriministeriö teki vuosittain CELFin ([36]) kanssa sopimuksen, jossa CELF sitoutui julkisen palvelun tehtävään eli ”toimittamaan kaikki ulkomaisilta kirjakaupoilta tulevat ranskankielisten kirjojen tilaukset niiden arvosta riippumatta”.

(105) Lisäksi Ranskan viranomaiset väittävät, että rajattiinpa viitemarkkinat miten hyvänsä, SIDE ja CELF eivät kilpaile pienistä tilauksista.

(106) Niiden mielestä SIDEn lausunnot ovat ristiriitaisia: vaikka SIDE väittää työskentelevänsä samantyyppisten asiakkaiden kanssa kuin CELF ja kohtelevansa kaikkia asiakkaita samalla tavalla, ”olipa tilauksen arvo mikä hyvänsä”, se myöntää alle 10 kappaleen tilauksista 5 prosenttiyksikköä vähemmän alennusta.

(107) Ranskan viranomaiset katsovat, että tämä SIDEn alle 10 kappaleen pieniin tilauksiin soveltama tuntuva ”sakkoprosentti” osoittaa selvästi, etteivät pienet tilaukset ole SIDEn liiketoiminnan ensisijainen kohde, vaan se havittelee ensisijaisesti (esimerkiksi laitosasiakkailta tulevia) suuria tilauksia, joista se saa merkittäviä suurtuotannon etuja.

([34]) Tietyt yritykset (ranskankielisessä Afrikassa toimiva Servedit vuosina 1988—1993 ja Välimeren alueen maissa toimiva Ecole des loisirs vuonna 1995) saivat samanluonteista tukea, mutta erikoisaloille.

([35]) Ainoa muu tukea hakenut yritys.

([36]) Vuoteen 2001 asti, sillä tuki lakkautettiin vuoden 2002 alusta.

(108) Tämä yritysten liikestrategian perustava ero näkyy tietenkin kirjojen keskimääräisessä lukumäärässä tilausriviä ja laskua kohti, ja tämä luku on SIDEllä selvästi suurempi kuin CELFillä.

(109) Ranskan viranomaiset toteavat, että saamansa tuen vastineeksi — vaikka pienten tilausten tukiohjelmasta myönnetty tuki ei sinänsä sitä korvaa — CELFin on kyettävä tarjoamaan asiakkailleen erittäin laaja ja monipuolinen tuote- ja kustantajavalikoima, koska kulttuuriministeriön poliittisena tavoitteena on nimenomaan ranskankielisten kirjojen mahdollisimman laaja levittäminen. Viranomaiset huomauttavat, että itse asiassa CELFin kustantajavalikoima koostuu hyvin pienistä ja varsin tuntemattomista kustannusyhtiöistä, yhdistyksistä ja järjestöistä, ([37]) joiden toiminta ei ole omiaan houkuttelemaan suuria ja tuottoisia tilauksia. Näin laajan kustantajavalikoiman tarjoamalla CELF pyrkii kannustamaan moninaisuutta. Siksi se joutuu käyttämään erittäin suurta määrää toimittajia, joille menevät tilaukset ovat usein hyvin pieniä, mikä pakottaa CELFin hoitamaan suurta määrää pienten kustantajien asiakastilejä ilman, että se saisi tähän mitään korvaavaa tukea.

(110) Kustantajat, joilla on pieni asiakastili, eivät ole taloudellisesti yhtä kannattavia kuin suuret kustantamot, koska ne eivät pysty tarjoamaan kovin edullisia myyntiehtoja. SIDE suosii liikepolitiikassaan juuri tunnettuja kustantajia, jotta se saisi hankittua mahdollisimman suuria tilauksia. Tämän vuoksi olisikin Ranskan viranomaisten mukaan tehtävä ero ”pienten asiakastilien” ja ”pienten tilausten” välillä. ”Pienten tilausten” käsite vastaa tietenkin riidanalaisessa tukiohjelmassa annettua määritelmää, mutta siinä ei ole otettu riittävästi huomioon pienten toimittajien avaamien ”pienten asiakastilien” muodostamaa tekijää.

(111) Ranskan viranomaiset myöntävät, että tukea myönnetään pienten tilausten käsittelystä aiheutuvien lisäkustannusten perusteella, mutta samalla tuensaajalle asetetaan muitakin velvoitteita, joita tuet eivät varsinaisesti ”korvaa”.

(112) Ranskan viranomaisten mukaan CELFille myönnettiin korvaavaa tukea, jonka oli määrä tasoittaa sille pienten tilausten käsittelystä aiheutuvia lisäkustannuksia. Pienten tilausten kannattavuusrajaksi määriteltiin empiirisesti 500 frangia. Tätä rajaa käytettiin viitearvona, mutta tämä ei tarkoita, että jokainen tilaus, jonka arvo oli 0 ja 500 frangin välillä, olisi jäänyt juuri ja juuri kannattavuusrajan alapuolelle. Eräät alle 500 frangin tilaukset voivat olla kannattavia ja toiset taas eivät. Tilauksen kannattavuus riippuu tilattujen kirjojen määrästä, kirjojen tyypistä, tilauksen laadusta, siitä, onko asiakkaalla COFACE-vakuutus vai ei, sekä maksutavasta ja -ajasta.

(113) Ranskan viranomaiset sen sijaan pitävät varmana, että tilaukset, joiden arvo on 0 ja 500 frangin välillä, eivät yleisesti ottaen ole kannattavia ja ettei puhtaasti taloudellisten perusteiden pohjalta toimiva toimija periaatteessa käsittelisi näitä tilauksia. Ne havainnollistavat tätä väitettä viitevuoteen 1994 perustuvalla kustannusanalyysillä.

(114) Kuten taulukoista 2a ja 2 b ilmenee ja kuten Ranskan viranomaiset selittävät, että CELF on viime vuosina ja etenkin sen jälkeen, kun tukisitoumusten purkaminen alkoi vuosina 1996—1997, joutunut laajentamaan toimintaansa muun muassa luomalla kannattavaa asiakaskantaa suurista tiliasiakkaista (kirjakaupat) ja laitosasiakkaista, kuten kirjastoista, yliopistoista tai kulttuurikeskuksista. Samaan aikaan ”pienistä asiakastileistä” kertynyt liikevaihto ja asiakkaiden lukumäärä ovat laskeneet, kun taas CELFin kokonaisliikevaihto on kasvanut. Ranskan viranomaiset vahvistavat, että pienten tilausten käsittelystä on tässä tilanteessa tullut CELFin toiminnan kasvua hidastava tekijä.

CELFin liikevaihdon muodostuminen

I Taulukko 2a — esimerkkinä Saksa

Saksa 3,4 % CELFin liikevaihdosta osuus 27,2 % aktiivisista pienistä asiakastileistä			
	1999	2000	2001
Liikevaihto FRF	2 331 713	2 548 430	2 906 533
Asiakasmäärä	593	561	444
Liikevaihto <5 000 FRF	480	462	344
Liikevaihto <10 000 FRF	47	35	38
Liikevaihto + 100 000 FRF	0	2	4

([37]) Esimerkiksi Ensemble baroque Limoge, Monastère Sainte Madeleine.

II Taulukko 2b — Euroopan yhteisö

Tiliasiakkaat Euroopan yhteisössä			
	1999	2000	2001
Liikevaihto FRF	15 253 754	14 241 785	14 436 006
Aktiivisten asiakkaiden määrä	1 567	1 440	1 249
Liikevaihto <5 000 FRF	1 059	950	782
Liikevaihto <10 000 FRF	162	154	139
Liikevaihto + 100 000 FRF	19	15	18

V **KOMISSION ARVIOINTI**

(115) CELF ja SIDE ovat kilpailevia yrityksiä, jotka harjoittavat ranskankielisten kirjojen vientiagentuuritoimintaa Ranskassa. ([38]) Ne levittävät ranskankielisiä kirjoja ([39]) toimittamalla pienten vähittäismyyjien (pienten kirjakauppojen tai laitosasiakkaiden, kuten kirjastojen tai yliopistojen) tilauksia. Niiden toiminta on keskittynyt pääasiassa muihin kuin ranskankielisiin maihin ja alueille. Ranskankielisillä alueilla, erityisesti Belgiassa, Kanadassa ja Sveitsissä, kirjojen levityksestä vastaavat kustantajien perustamat jakeluverkostot, koska markkinat ovat siellä riittävän suuret houkutellakseen yrityksiä investoimaan integroituihin jakeluverkostoihin. Tämäntyyppisellä palvelulla voidaan varmistaa lukuisien teosten mahdollisimman tehokas levitys.

(116) SIDE ja Ranskan viranomaiset selittävät, että käytännössä vientiagentti käsittelee keskitetysti suurta määrää yksittäisarvoltaan pieniä tilauksia, joiden käsittely tulisi perinteisille kustantajille ja jakelijoille liian kalliiksi. Tämäntyyppisiä palveluja käyttämällä asiakkaat, olivatpa ne kirjakauppoja tai laitoksia, välttävät itse tilausten tekemisen suurelta määrältä toimittajia.

(117) Tilaukset välitetään kustantajille ja/tai jakelijoille, jotka siis saavat ne yhdestä ainoasta toimituspisteestä: vientiagentilta. Vientiagentin palvelut säästävät niiltä aikaa ja rahaa, koska niiden ei tarvitse itse ylläpitää liikesuhteita lukuisiin asiakkaisiin, jotka voivat sijaita maantieteellisesti erittäin hajallaan.

(118) Vientiagentin tarjoamat palvelut ovat siis olennainen tekijä kirjojen vientiketjussa maihin, joissa kysyntä on epäsäännöllistä, hajanaista ja/tai volyymiltään heikkoa. Vientiagentin palvelujen käyttäminen on usein muussa kuin ranskankielisessä maassa sijaitsevan ostajan (joka ei koskaan ole lopullinen asiakas) ainoa keino tehdä ja vastaanottaa tilauksia. Vientiagentin palvelujen käyttö vähentää tilausten käsittelystä aiheutuvia kustannuksia.

([38]) CELF toimii vientiagenttina yksinomaan ranskankielisille kirjoille, toisin kuin SIDE, joka välittää myös muunkielisiä kirjoja.

([39]) Toisin kuin SIDEn, CELFin toiminta on suuntautunut pelkästään vientiin.

(119) Tässä tapauksessa on kiistatonta, että Ranskan viranomaiset toteuttivat riidanalaisen pienten tilausten tukiohjelman, josta myönnettiin tukea periaatteessa kannattamattomaksi todettuun alle 500 frangin arvoisten pienten tilausten käsittelyyn vientiagenttien markkinoilla. Seuraavaksi onkin arvioitava, onko tämä komissiolle ilmoittamatta jätetty tukiohjelma, josta käytännössä myönnettiin tukea vain CELFille, perustamissopimuksen mukainen.

A. *PERUSTAMISSOPIMUKSEN 87 ARTIKLAN SOVELTAMINEN*

1. KYSEISET TOIMENPITEET OVAT PERUSTAMISSOPIMUKSEN 87 ARTIKLAN 1 KOHDASSA TARKOITETTUA TUKEA

(120) Perustamissopimuksen 87 artiklan 1 kohdassa määrätään seuraavaa: ”Jollei tässä sopimuksessa toisin määrätä, jäsenvaltion myöntämä taikka valtion varoista muodossa tai toisessa myönnetty tuki, joka vääristää tai uhkaa vääristää kilpailua suosimalla jotakin yritystä tai tuotannonalaa, ei sovellu yhteismarkkinoille, siltä osin kuin se vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.”

(121) Toimenpide tuotti CELFille kilpailuetua, koska sillä oli tarkoitus vähentää pienten tilausten käsittelystä aiheutuvia kustannuksia. Tätä seikkaa Ranskan viranomaiset eivät ole kiistäneet.

(122) Tuki rahoitettiin kulttuuriministeriön kirjallisuusosaston hallinnoimista budjettivaroista, toisin sanoen valtion varoista.

(123) Tuki oli tarkoitettu kirjojen vientiagenteille, mutta käytännössä sitä myönnettiin vain CELFille. Tuki oli siis luonteeltaan valikoivaa.

(124) Arvioidessaan, vaikuttiko toimenpide jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ja vääristikö se kilpailua, komissio otti huomioon seuraavat seikat.

(125) Tuki oli tarkoitettu ranskalaisille vientiagenteille, jotka vievät ranskankielisiä kirjoja pääasiassa muihin kuin ranskankielisiin maihin. Ne kilpailevat — ainakin potentiaalisesti — yhteisön muihin ranskankielisiin maihin (lähinnä Belgiaan ja Luxemburgiin) sijoittautuneiden ranskankielisiä kirjoja välittävien vientiagenttien kanssa. Kun kuitenkin otetaan huomioon, että Ranskasta muihin kuin ranskankielisiin maihin vietyjen ranskankielisten kirjojen määrä eroaa huomattavasti Belgiasta ja Luxemburgista vietyjen kirjojen määrästä, tuen kilpailua vääristävä vaikutus kyseisillä markkinoilla jää jo luonnostaan hyvin vähäiseksi.

(126) Tuki voi vääristää kilpailua ja vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan myös sitä kautta, että sillä on liitännäisvaikutuksia CELFin muuhun liiketoimintaan. Vaikutukset näyttävät kuitenkin rajoittuneen kirjojen levitykseen ulkomaille, ja CELFin www-sivustolta ([40]) käy selvästi ilmi, ettei yrityksellä ole myyntiä Ranskassa eikä se myy yksityishenkilöille. Kyseinen tuki myönnettiin CELFille pienten tilausten tukiohjelmasta, jonka tavoitteena oli varmistaa, että kaikki muilla kuin ranskankielisillä alueilla sijaitsevilta ulkomaisilta kirjakaupoilta tulevat tilaukset toteutettaisiin, olipa niiden arvo mikä hyvänsä. Komissio huomauttaa, että riidanalaisesta tukijärjestelmästä saattoi olla välillistä hyötyä myös ranskankielisten kirjojen ostajille ja kustantajille, koska ensin mainitut saivat tuotteita edullisempaan hintaan ja jälkimmäisten myynti piristyi. Tällainen vaikutus kauppaan on kuitenkin vain välillistä ja kaiken kaikkiaan hyvin vähäistä, koska ranskankielisten kirjojen ja muunkielisten kirjojen korvattavuus on erittäin heikko.

(127) Näissä olosuhteissa CELFille myönnettyä tukea voidaan pitää perustamissopimuksen 87 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuna valtiontukena, koska se täyttää kaikki artiklassa mainitut neljä perustetta. On kuitenkin syytä mainita, että toimenpiteen vaikutus jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ja kilpailuun on hyvin vähäinen.

(128) On kuitenkin syytä huomauttaa, että jäsenvaltioiden on perustamissopimuksen 88 artiklan 3 kohdan mukaisesti ilmoitettava komissiolle ajoissa tuen myöntämistä koskevista suunnitelmistaan.

(129) Ranskan hallitus ei kuitenkaan ilmoittanut komissiolle kyseisestä ohjelmasta sen paremmin kuin CELFille pienten tilausten käsittelyyn myönnetystä tuesta ennen niiden maksamista. Tuki myönnettiin siis laittomasti.

(130) Lisäksi on huomattava, että koska ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin kumosi osittain 18 päivänä toukokuuta 1993 tehdyn komission päätöksen ja sen jälkeen päätöksen 1999/133/EY, joilla komissio oli hyväksynyt CELFille myönnetyn tuen, CELFille pienten tilausten käsittelyyn myönnetty tuki pysyi laittomana.

(131) Seuraavaksi onkin tutkittava, olisiko tässä tapauksessa sovellettava jotakin 87 artiklan 2 ja 3 kohdassa määrättyä poikkeusta ja voitaisiinko toimenpiteet vapauttaa mainitun artiklan 1 kohdassa määrätystä valtiontukia koskevasta yleisestä kiellosta.

([40]) www.celf.fr

2. TOIMENPITEIDEN ARVIOINTI PERUSTAMISSOPIMUKSEN 87 ARTIKLAN 2 JA 3 KOHDAN MUKAISESTI

(132) Komissio katsoo, että perustamissopimuksen 87 artiklan 2 kohdassa mainittuja poikkeuksia ei voida soveltaa tässä tapauksessa, koska kyseessä olevan tuen avulla ei ole tarkoitus saavuttaa mainitussa kohdassa määritettyjä tavoitteita. Tuki ei täytä myöskään niitä edellytyksiä, jotka on vahvistettu perustamissopimuksen 87 artiklan 3 kohdan a alakohdassa määrätyn poikkeuksen soveltamisalaan kuulumisesta, sillä tuella ei ole tarkoitus kehittää niitä alueita, jotka mainitusta säännöksestä voisivat hyötyä. Perustamissopimuksen 87 artiklan 3 kohdan b alakohdassa määrättyä poikkeusta, joka koskee Euroopan yhteistä etua koskevan tärkeän hankkeen edistämistä, ei voida soveltaa CELFille myönnettyyn tukeen, sillä kyseisellä tuella ei ole tarkoitus edistää mainitun kaltaisia hankkeita. Koska tuen tarkoituksena ei ole Ranskan taloudessa olevan vakavan häiriön poistaminen, 87 artiklan 3 kohdan b alakohdan jälkimmäisen osan sisältämää poikkeusta ei myöskään voida soveltaa tässä tapauksessa. Myöskään ei voida vedota 87 artiklan 3 kohdan c alakohtaan, joka koskee tukea tietyn taloudellisen toiminnan tai talousalueen kehityksen edistämiseen, sillä tuen avulla ei ole tarkoitus pyrkiä alueellisiin tai horisontaalisiin tavoitteisiin, ja komissio katsoo, ettei tätä perustamissopimuksen määräystä voida tässä tapauksessa soveltaa alakohtaisesti.

(133) Perustamissopimuksen 87 artiklan 3 kohdan d alakohdassa sitävastoin täsmennetään, että yhteismarkkinoille soveltuvana voidaan pitää ”tukea kulttuurin ja kulttuuriperinnön edistämiseen, jos tuki ei muuta kaupankäynnin ja kilpailun edellytyksiä yhteisössä yhteisen edun kanssa ristiriitaisella tavalla”.

(134) On kiistatonta, että kyseisen tuen kulttuurinen tavoite, jota kantelijakaan ei kiistä, ([41]) tunnustetaan 18 päivänä toukokuuta 1993 tehdyssä komission päätöksessä, minkä jälkeen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin vahvisti sen 18 päivänä syyskuuta 1995 antamassaan tuomiossa ja vielä komission päätöksessä 1999/133/EY, eikä tätä tavoitetta kyseenalaistettu myöskään ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen 28 päivänä helmikuuta 2002 antamassa kumoamistuomiossa.

(135) Tämän tavoitteen on vahvistanut selvästi myös Ranskan hallitus, joka on politiikallaan halunnut tietoisesti edistää ranskankielisten kirjojen levittämistä kaikkialle maailmaan. Tämä politiikka on osa sitä yleistä suuntausta, jossa pyritään yhä enemmän suojelemaan ja kannustamaan kulttuurien moninaisuutta kansainvälisellä tasolla.

([41]) SIDEn hallintoneuvoston 7. syyskuuta 1992 päivätty kirje komissiolle.

(136) Komissio on jo kertaalleen ottanut kantaa tähän aiheeseen neuvostolle ja Euroopan parlamentille osoittamassaan tiedonannossa "Kulttuurin moninaisuutta edistävä kansainvälinen väline". ([42]) Se katsoo, että kulttuurin moninaisuus on noussut pääaiheiden joukkoon kansainvälisten ja alueellisten järjestöjen kansainvälisessä keskustelussa, ja sen asteittainen vahvistuminen kansainvälisellä tasolla on vastaus kansalaisyhteiskunnan ja valtioiden huoleen siitä, miten säilytetään kulttuurien erityispiirteet ihmiskunnan yhteisenä perintönä.

(137) Kulttuurin moninaisuuden suojelu ja edistäminen kuuluvat eurooppalaisen yhteiskuntamallin perusperiaatteisiin. Ne on sisällytetty perustamissopimukseen, jonka 151 artiklan 1 kohdassa todetaan seuraavaa: "Yhteisö myötävaikuttaa siihen, että jäsenvaltioiden kulttuurit kehittyvät kukoistaviksi pitäen arvossa niiden kansallista ja alueellista monimuotoisuutta ja korostaen samalla niiden yhteistä kulttuuriperintöä." Sen 151 artiklan 4 kohdassa luvataan vielä, että "yhteisö ottaa kulttuuriin liittyvät näkökohdat huomioon muiden tämän sopimuksen määräysten mukaisessa toiminnassaan, erityisesti kulttuuriensa monimuotoisuuden vaalimiseksi ja edistämiseksi".

(138) Perustamissopimuksessa edellytetään, että EY ja sen jäsenvaltiot edistävät kulttuurin moninaisuutta kansainvälisissä suhteissaan ja ovat siten mukana rakentamassa maailmanjärjestystä, joka perustuu kestävään kehitykseen, rauhanomaiseen rinnakkaiseloon ja kulttuurien väliseen vuoropuheluun. Suosimalla ja tukemalla taloudellisesti ranskankielisten kirjojen levittämistä Ranskan viranomaiset ovat toteuttaneet sellaista kulttuuripolitiikkaa, joka vastaa perustamissopimuksessa määriteltyjä tavoitteita.

(139) Sen vuoksi komissio katsoo, että tuilla, joita Ranskan viranomaiset ovat CELFille maksaneet ranskankielisten kirjojen levittämiseen tilauksen arvosta välittämättä, on todellakin sellainen kulttuurinen tavoite, jota perustamissopimuksessa tarkoitetaan.

3. TUEN YHTEENSOPIVUUS YHTEISÖN OIKEUDEN KANSSA

(140) Perustamissopimuksen 87 artiklan 3 kohdan d alakohdan mukaan yhteismarkkinoille soveltuvana voidaan pitää tukea kulttuurin ja kulttuuriperinnön edistämiseen, jos tuki ei muuta kaupankäynnin ja kilpailun edellytyksiä yhteisössä yhteisen edun kanssa ristiriitaisella tavalla.

a. ***Komission alustavat huomautukset kolmansien osapuolten lausunnoista***

(141) Komissio panee merkille, että tutkintamenettelyn aloittamisesta tehdyn päätöksen julkaisemisen jälkeen lausuntoja lähettäneet kolmannet osapuolet eivät SIDEä ja CELFiä lukuun ottamatta luonnehdi itseään vientiagenteiksi, vaan pikemminkin erikoistuneiksi tukkuliikkeiksi. Yksikään lausunnon lähettäneistä kolmansista osapuolista ei ollut hakenut kulttuuriministeriöltä kyseistä tukea.

(142) Useiden kolmansien osapuolten lausunnoista käy ilmi, ettei alan ammattikunta ainakaan aluksi kyseenalaistanut Ranskan viranomaisten käyttöön ottamaa tukijärjestelmää.

(143) Komissio saattoi myös todeta, että kantelija oli kolmansien osapuolten tavoin täysin tietoinen tuista, joita CELFille oli myönnetty sen perustamisesta eli vuodesta 1980 lähtien. SIDE pyysi kulttuuriministeriöltä vasta vuonna 1991, ([43]) että sillekin myönnettäisiin kyseistä tukea, ja komissiolle tuli asiasta kantelu vasta useita kuukausia myöhemmin maaliskuussa 1992.

(144) Komissio panee merkille, että useimmiten kolmansien osapuolten lausunnoissa arvostellaan CELFin laajentamispolitiikkaa. ([44]) CELFiä moititaan siitä, että se ajan mittaan pyrki hivuttautumaan sille erityisalennuksia myöntäneiden kustantajien myötävaikutuksella muillekin markkinoille kuin pienten tilausten markkinoille, joita varten se oli alun perin perustettu.

(145) Komissiolle toimitetuista asiakirjoista ilmenee, että perustamisensa jälkeen CELF palveli aluksi pelkästään kirjakauppoja. Muihin asiakasryhmiin se alkoi suuntautua vasta myöhemmin 1990-luvulla. Mikään ei kuitenkaan viittaa siihen, että riidanalaisilla tuilla olisi rahoitettu CELFin toiminnan laajentamista, vaan päinvastoin, että tuen yksinomaisena tarkoituksena oli korvata pienten tilausten käsittelystä aiheutuvia lisäkustannuksia, kuten jäljempänä 198 kappaleessa ja sitä seuraavissa kappaleissa osoitetaan.

(146) Muutamat vientiä harjoittaviksi tukkuliikkeiksi tai vientiä harjoittaviksi kirjakaupoiksi esittäytyvät kolmannet osapuolet väittävät, ettei tuista ole ollut mitään hyötyä kysynnän täyttämisessä, mutta eivät esitä näiden väitteiden tueksi mitään merkityksellisiä tosiseikkoja.

(147) Jotkin kolmansista osapuolista myös väittävät CELFin hyötyneen suhteistaan tiettyihin julkisiin järjestöihin, kuten France éditioniin. France éditionin asennetta arvostelee varsinkin Hexalivre; sen mukaan France édition suo CELFille erikoiskohtelun erityisesti päästämällä sen omalle näyttelyosastolleen kansainvälisillä messuilla, mitä se ei suostu tekemään Hexalivren kohdalla.

(148) Tämän osalta komissio huomauttaa, että France éditionin jäsenenä CELF maksaa näistä palveluista esimerkiksi vuokraamalla tilaa näyttelyosastolta, kuten asiaa koskevat liitteenä olevat asiakirjat osoittavat. Lisäksi CELF maksoi France éditionilta tilaamistaan luetteloista. Joka tapauksessa ja kuten Ranskan viranomaiset huomauttivat, nämä kaupalliset suhteet eivät koske millään tavalla julkista valtaa.

([42]) KOM(2003) 520 lopullinen.

([43]) SIDEn kirjeet, päivätty 22. toukokuuta ja 4. kesäkuuta 1991.

([44]) Ks. edellä 81 kappale.

(149) Koska näitä tietoja ei mainita tutkintamenettelyn aloittamisesta 30 päivänä heinäkuuta 1996 tehdyssä päätöksessä, komissio katsoo, etteivät ne liity pienten tilausten käsittelyyn. Sen vuoksi se ei aio ottaa kantaa näihin kysymyksiin tässä menettelyssä.

(150) Ranskan viranomaisia arvostellaan myös siitä, että ne suosivat CELFiä julkisilla tilauksilla. Nämä väitteet koskevat erityisesti ulkoministeriön hallinnoiman Nouveautés-ohjelman täytäntöönpanoon myönnettyä tukea sekä ulkoministeriöön ja yhteistyöministeriöön yhteydessä olevien järjestöjen (kuten Association pour le developpement de la pensée française eli ADPF sekä Association pour le développement de l'enseignement et de la culture en Afrique et à Madagascar eli AUDECAM) kautta tehtyjen tilausten asemaa.

(151) Koska näitä tietoja ei mainita tutkintamenettelyn aloittamisesta 30 päivänä heinäkuuta 1996 tehdyssä päätöksessä, komissio katsoo, etteivät ne liity pienten tilausten käsittelyyn. Sen vuoksi se ei aio ottaa kantaa näihin kysymyksiin tässä menettelyssä.

(152) Lopuksi SIDE vaatii, että arvioissa otetaan huomioon "kaikki moninaiset tuet, joista hyötyvät niin CELF kuin erilaiset järjestöt, joissa CELFin tavoin toimivat yhdessä kustantajat ja viranomaiset suuressa salamyhkäisyydessä", sekä yleensäkin julkisen vallan harjoittama kulttuuripolitiikka.

(153) SIDE on toimittanut väitteidensä tueksi muun muassa tilintarkastustuomioistuimen kertomuksen marraskuulta 1996. Komissio panee merkille, että kertomuksessa pääasiassa arvostellaan yleisesti sitä, miten kulttuuritukia jaetaan Ranskassa. Siinä ei viitata sanallakaan CELFille pienten tilausten käsittelyyn myönnettyihin tukiin. Toki CELF mainitaan, mutta ainoastaan Page à page -ohjelman ja Plus-ohjelman yhteydessä, ja nehän ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin hyväksyi 18 päivänä syyskuuta 1995 annetulla tuomiolla. ([45])

(154) Näiden seikkojen perusteella komissio katsoo, etteivät tilintarkastustuomioistuimen kertomuksessa esitetyt päätelmät ole sellaisia, että niistä olisi hyötyä sen arvioinnille nyt käynnissä olevassa menettelyssä. Joka tapauksessa SIDEn esittämää yleistä kritiikkiä Ranskan kulttuurialan tukipolitiikasta ei mainita tutkintamenettelyn aloittamisesta 30 päivänä heinäkuuta 1996 tehdyssä päätöksessä, joka koskee pienten tilausten tukiohjelmaa. Sen vuoksi komissio ei tässä menettelyssä aio ottaa kantaa näihin kysymyksiin.

b. ***Komission vastaus joihinkin SIDEn esittämiin väitteisiin***

(155) Tukea koskevan tutkintamenettelyn ensimmäisessä vaiheessa SIDE toi esille tiettyjä käytännön kysymyksiä, jotka liittyivät CELFin pääoman korottamiseen sekä etuihin, joita se sai "julkisten ohjelmien hallinnointiin" liittyneiden tehtäviensä ansiosta. SIDE arvostelee samaten useita muitakin yksittäisiä etuja, jotka liittyivät CELFin etuoikeutettuihin suhteisiin valtion viranomaisten kanssa.

CELFin pääoman korotus vuonna 1980

(156) Vuonna 1980 CELFin omaa pääomaa korotettiin 80 500 frangista 1 280 500 frangiin. Tästä toimesta rahoittivat 50 prosenttia ADEF ja 50 prosenttia CELFin (yksityiset) osakkeenomistajat.

(157) Erinäisten kustantajien muodostaman ADEFin päätavoitteena oli edistää ranskankielisten kirjojen vientiä ulkomaille sekä tukea kustantajien tai viejien toteuttamia investointeja. Järjestö sai valtiontukea, jota sille myönsi kulttuuriministeriö.

(158) Tutkittuaan Ranskan hallitukselta saamansa asiakirja-aineiston komissio päätteli, ettei pääoman korotus ollut valtiontukea vaan pelkkä osakkuuden hankinta. Onkin kiistatonta — eikä kukaan ole sitä edes kiistänyt —, että yrityksen perustamiseen siinä muodossa, kuin se nykyisin on, osallistui myös yksityisiä sijoittajia. Kulttuuriministeriö ei suoraan sijoittanut pääomaa CELFiin, ja ADEF, joka tosin on osin valtiorahoitteinen yhtiö, toimi silti markkinataloudessa toimivan yksityisen sijoittajan periaatteiden mukaisesti. ADEFin suorittama osakkeenmerkintä vastaakin täysin perustamissopimuksen 92 ja 93 artiklan soveltamisesta julkisiin omistusosuuksiin annetun komission tiedonannon ([46]) ja sen 3.2 kohdan kolmannen luetelmakohdan vaatimuksia. Toimenpiteeseen ei myöskään sisältynyt perustamissopimuksen 87 artiklan 1 kohdan mukaista valtiontukea.

(159) Sitä paitsi tämä pääoman korotus tehtiin yli 10 vuotta ennen 20 päivänä maaliskuuta 1992 päivättyä SIDEn ensimmäistä kirjettä komissiolle ja Ranskan viranomaisille 2 päivänä huhtikuuta 1992 lähetettyä komission tietopyyntöä. Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 93 artiklan soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä 22 päivänä maaliskuuta 1999 annetun asetuksen (EY) N:o 659/1999 ([47]) 15 artiklan mukaisesti komissio ei siis olisi voinut määrätä pääoman korotuksen palauttamisesta, vaikka kyse olisikin ollut valtiontuesta.

CELFin pääoman korotus ADEFin kautta vuonna 1993

(160) SIDE katsoo CELFin saaneen valtiontukea myös silloin, kun ADEFin osakkeet luovutettiin vuonna 1993 Syndicat national de l'éditionille (SNE), joka on yksi CELFin yhteistyökumppaneista.

([45]) Ks. edellä 10 kappale.

([46]) Euroopan yhteisöjen tiedote N:o 9-1984.

([47]) EYVL L 83, 27.3.1999, s. 1.

(161) Komissiolle osoittamissaan 5 päivänä joulukuuta 2003 päivätyissä huomautuksissa SIDE vaati sitä 4 päivänä heinäkuuta 2001 pidetyssä suullisessa käsittelyssä esittämiensä kirjallisten selvitysten mukaisesti ottamaan kantaa tukiin, joita CELFille oli sen mukaan myönnetty ADEFin konkurssissa kesäkuussa 1993.

(162) Koska näitä väitteitä ei mainita tutkintamenettelyn aloittamisesta 30 päivänä heinäkuuta 1996 tehdyssä päätöksessä, komissio katsoo, etteivät ne liity pienten tilausten käsittelyyn; sen vuoksi se ei aio ottaa kantaa näihin kysymyksiin tässä menettelyssä.

CELFille ”julkisten ohjelmien hallinnoinnista” koituneet edut

(163) SIDE väittää, että CELF kykeni säilyttämään asemansa markkinoilla ja jatkamaan entiseen tapaan alennusten myöntämistä asiakkailleen pienten tilausten tukiohjelman lakkauttamisen jälkeen, koska se sai edelleen muuta valtiontukea muun muassa A l'Est de l'Europe -ohjelmasta, joka oli jatkoa Page à page -ohjelmalle, ja Plus-ohjelmasta, joista kaikista myönnettiin sille jatkuvasti enemmän varoja.

(164) On syytä muistaa, että edellä mainitut ohjelmat, jotka komissio oli hyväksynyt jo 18 päivänä toukokuuta 1993 tehdyssä päätöksessä, saivat sittemmin 18 päivänä syyskuuta 1995 annetussa tuomiossa myös ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen hyväksynnän. ([48])

(165) Tästä seuraa, ettei kyseisiä seikkoja mainita tutkintamenettelyn aloittamisesta 30 päivänä heinäkuuta 1986 tehdyssä päätöksessä. Sen vuoksi komissio ei ota kantaa niihin tässä menettelyssä.

c) ***Pienten tilausten käsittelyyn myönnetyn tuen vaikutusta kilpailuun ei voida pitää sellaisena, että se vaikuttaisi kaupan edellytyksiin yhteisen edun vastaisella tavalla***

i) *Tukijärjestelmä ammattikunnan lopettaman liiketoiminnan edistämiseksi*

(166) Kulttuuriministeriö käynnisti pienten tilausten tukiohjelman vuonna 1980 siinä vaiheessa, kun alan yritykset (Hachette-konserni ja Messageries du livre) olivat alkaneet vetäytyä vientiagenttien markkinoilta. Riidanalainen tukijärjestelmä perustettiin kannustamaan kyseisiä toimijoita palaamaan markkinoille, jotta kaikki muilla kuin ranskankielisillä alueilla sijaitsevista kirjakaupoista tulevat ranskankielisten kirjojen tilaukset voitaisiin toteuttaa.

(167) Ensinnäkin komissio toteaa, kuten muutamat menettelyyn kantaa ottaneet kolmannet osapuolet, että pienten tilausten tukiohjelma, joka itse asiassa käynnistettiin samaan aikaan, kun CELFin toiminta alkoi nykyisessä muodossaan, oli alan ammattikunnan tiedossa ja että nämä ainakin aluksi hyväksyivät sen varauksetta ([49]) tai eivät ainakaan mitenkään kyseenalaistaneet sitä. Ne eivät kuitenkaan pyrkineet hakemaan tukea ohjelmasta.

(168) SIDE puolestaan väittää, että pienten tilausten tukiohjelma oli varattu yksinomaan CELFin käyttöön. Tämän vahvistaa SIDEn mukaan se, että kulttuuriministeriö epäsi siltä pääsyn tukiohjelman piiriin vuonna 1991. SIDE ei kuitenkaan kiistä, että tukihakemuksen hylkäämisen perusteena oli se, että se itse kieltäytyi tuen myöntämisen edellyttämästä avoimuusvelvoitteesta.

(169) Toukokuun 18 päivänä 1993 tehdyn komission päätöksen kumouduttua vuonna 1996 kulttuuriministeriö, joka yritti saada SIDEä vetämään kantelunsa takaisin, muistutti tätä siitä, ettei pienten tilausten käsittelyyn tarkoitettua tukijärjestelmää ollut varattu yksin CELFin käyttöön. Se ehdotti 3 päivänä syyskuuta 1996 päivätyllä kirjeellä SIDElle neuvottelua sen selvittämiseksi, kykenisikö SIDE täyttämään samat avoimuusehdot ja tarjoamaan samoja palveluja kuin CELF.

(170) Syyskuun 26 päivänä 1996 pidetyssä neuvottelussa SIDEn johto kieltäytyi sille esitetystä tarjouksesta ja ilmoitti kulttuuriministeriölle, ettei se halunnut SIDEn osallistuvan ohjelmaan, jonka yhteensopivuuden yhteisön oikeuden kanssa komissio saattaisi myöhemmin kyseenalaistaa.

(171) Väitteensä tueksi SIDE toimitti komissiolle Fondation Nationale des Sciences Politique -nimisen säätiön muistion, jossa pääasiassa moitittaan Ranskan viranomaisia siitä, etteivät ne suostuneet maksamaan tukea suoraan kirjakaupoille. Tältä osin komissio muistuttaa, että kansalliset viranomaiset voivat valita vapaasti omiin tavoitteisiinsa parhaiten soveltuvan tukimuodon, kunhan asiaa koskevia yhteisön oikeuden säännöksiä noudatetaan. Joka tapauksessa komissio katsoo, ettei kyseinen asiakirja liity mitenkään esillä olevaan asiaan, ja huomauttaa vielä, että muistion laatijat näyttävät itsekin suhtautuvan kriittisesti omiin arvioihinsa. ([50])

(172) Lopuksi SIDE väittää, että tuet olivat hyödyttömiä. Komissio kuitenkin korostaa, että tuensaajat olivat velvollisia käsittelemään kaikki alle 500 frangin arvoiset tilaukset. Tämä takasi ranskankielisten kirjojen levityksen kaikkialle maailmaan, myös pienimpiin syrjäisissä maissa sijaitseviin kirjakauppoihin, vaikka kirjoja tilattaisiin vain muutamia kappaleita, ja vieläpä eri kustantajilta. Tästä SIDE ei olisi voinut antaa mitään takeita, kun se ei sitä paitsi edes toimittanut kirjoja kaikkiin maihin.

(173) Edellä esitettyjen seikkojen perusteella komissio katsoo, että periaatteessa pienten tilausten tukiohjelmasta olisi voinut hakea tukea mikä tahansa yritys, joka hyväksyy sen myöntämiseen liittyvät ehdot. Lisäksi komissio toteaa SIDEn vuonna 1996 ilmoittaneen selvästi, ettei se halunnut saada kyseistä tukea. Siksi komissio katsoo, ettei riidanalainen tuki ollut syrjivää ja että se oli välttämätöntä Ranskan viranomaisten asettamien tavoitteiden saavuttamiseksi.

([48]) Ks. edellä 10 kappale.

([49]) Ainakin vuoteen 1991 asti. Ks. 79 kappale ja sitä seuraavat kappaleet.

([50]) SIDEn toimittama raportti, s. 163.

(174) Joka tapauksessa komissio katsoo, että vaikka kyseistä tukea olisikin vuoteen 1996 asti voitu pitää yksinomaan CELFille varattuna, oli Ranskan viranomaisten asia arvioida, mitkä toimenpiteet olisivat soveliaimpia ja hyödyllisimpiä kyseisen kulttuurisen tavoitteen saavuttamiseen mahdollisimman tehokkaasti, kunhan tuki ei ylittäisi sitä, mikä oli tarpeen tämän tavoitteen toteuttamiseksi, kuten jäljempänä osoitetaan.

ii) *Ranskan viranomaisten ja kantelijan toimittamien numerotietojen perusteella suoritettu komission todentaminen*

Ranskankielisten kirjojen vientiagenttien markkinat

(175) Vientiagentteina toimivat CELF ja SIDE jakelevat kirjoja pääasiassa muualle kuin ranskankielisiin maihin ja alueille. Ranskankielisissä maissa, kuten Belgiassa, Kanadassa ja Sveitsissä, suuret kustantajat kattavat paikalliset markkinat tytäryritystensä tai edustajiensa kautta.

(176) Vientiagenteilla on näin ollen vain rajallinen asema ranskankielisten kirjojen päämarkkina-alueen markkinoilla eli kolmessa edellä mainitussa maassa.

(177) On kiistatonta, että CELF perustettiin 1970-luvun lopussa korjaamaan puutteita markkinoilla, joilta alan ammattikunta oli vetäytynyt kannattamattomuussyistä, ja että riidanalaisen tuen tavoitteena oli tukea tätä selvästi kannattamatonta vientiagenttien toiminnan alaa.

(178) Komission päätöksessä 1999/133/EY määritellyt merkitykselliset markkinat, joilla riidanalaisen tuen vaikutukset tutkittiin, olivat ranskankielisten kirjojen ”yleiset” vientimarkkinat. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin kuitenkin kumosi tämän päätelmän SIDEn hyväksi ja katsoi komission tehneen ilmeisen arviointivirheen, kun se totesi, etteivät ranskankielisten kirjojen vientimarkkinat ja ranskankielisten kirjojen vientiagenttien markkinat olleet keskenään korvattavat vaan erilliset markkinat, koska jälkimmäiset ovat edellisten alimarkkinat.

(179) Komissio ei halua kyseenalaistaa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviota, mutta se huomauttaa, että sekä SIDEltä ([51]) että kansallisilta viranomaisilta tutkinnan aikana saadut selvitykset osoittavat, että ranskankielisiä kirjoja levitetään ulkomaille hyvin monenlaisten kanavien kautta ([52]) ja että nämä täydentävät ja toisinaan myös korvaavat vientiagenttien toimintaa, joka on vain yksi monista käytössä olevista järjestelmistä.

(180) Komissio toteaa, että SIDE ja Ranskan viranomaiset näyttävät myöntävän yksimielisesti, ettei markkinoiden välisiä rajoja ole aina helppoa määritellä tarkasti etenkään kirjojen levitystoiminnan kaltaisilla aloilla.

(181) Viimeisimmissä huomautuksissaan SIDE selittää, että kyseisillä kansallisilla markkinoilla toimii sen itsensä ja CELFin lisäksi muitakin yleistä toimintaa harjoittavia vientiagentteja. Muut toimijat, joita se kuvailee vuoroin vientiagenteiksi ja vuoroin vientiä harjoittaviksi kirjakaupoiksi, ([53]) myyvät pieniä määriä tuotteita myös suoraan lopullisille asiakkaille ja tarjoavat siis hyvin vähäpätöisen vastuksen kahdelle suurimmalle yleistä toimintaa harjoittavalle vientiagentille.

(182) Ranskan viranomaiset vahvistavat osittain SIDEn arvion, mutta tarkentavat, että ne vientiä harjoittavat kirjakaupat, joihin kantelija viittaa, ovat todellisuudessa tietylle alalle erikoistuneita vientiagentteja. Potentiaalisten kilpailijoiden luetteloon Ranskan viranomaiset lisäisivät tietyt kirjakaupat, jotka ainakin satunnaisesti toteuttavat ulkomaisilta kirjakaupoilta tulevia tilauksia. Ne täsmentävät, että sähköiset kirjakaupat on vastedes luettava yleistä toimintaa harjoittavien vientiagenttien kilpailijoiden joukkoon, mitä komissio pitää tutkittavan asian kannalta merkityksellisenä seikkana, vaikkei tämän uusinta teknologiaa hyödyntävän toiminnan myyntivolyymeista olekaan vielä saatavilla tarkkoja lukuja.

(183) SIDE on toimittanut komissiolle numerotietoja, joilla se pyrkii todistamaan CELFin hankkineen ”määräävän aseman” ([54]) kyseisillä alimarkkinoilla.

(184) Kuten edellä 29 kappaleessa todettiin, komissio ei tässä päätöksessä ota kantaa SIDEn perustamissopimuksen 81 ja 82 artiklan perusteella esittämään kanteluun, koska siitä aiotaan järjestää erillinen tutkintamenettely. Tältä osin on syytä täsmentää, että SIDElle lähetettiin 7 päivänä elokuuta 2003 kirje, jossa ilmoitettiin komission alustavasta aikomuksesta hylätä kantelu.

(185) Ottamatta etukäteen kantaa siihen, mihin ratkaisuun tässä tukiasian toisessa tutkintahaarassa päädytään, komissio kuitenkin muistuttaa, että toimialojen välinen osuuskunta CELF perustettiin korjaamaan ammattikunnan laiminlyömien markkinoiden puutteellista toimintaa, mitä etenkään kolmansien osapuolten lausunnoissa ei kiistetä. Ei myöskään ole yllättävää, että tämän yrityksen hallussa on varsin huomattavia markkinaosuuksia.

([51]) Myös SIDE itse viittaa useissa kirjallisissa huomautuksissaan kirjojen vientitukiin.

([52]) Ks. edellä 90 kappale.

([53]) Aux Amateurs du Livre — International -yritystä koskeneet 7. syyskuuta 1992 ja 9. joulukuuta 2002 päivätyt kirjeet.

([54]) Tietojen mukaan CELFin markkinaosuus olisi noussut 86,60 prosentista vuonna 1992 aina 92,75 prosenttiin vuonna 2001, mikä tarkoittaisi, etteivät tuet olisi vaikuttaneet mitenkään CELFin asemaan, koska sille myönnettyjä tukia alennettiin jatkuvasti vuosista 1996 ja 1997 lähtien.

(186) Komissio katsoo, ettei CELFin asema kyseisillä markkinoilla suoranaisesti liity kysymykseen siitä, miten alalle myönnettyjä tukia on jaettu. Komissio keskittyy siis yksinomaan todentamaan, soveltuuko tuki vientiagenttien markkinoille perustamissopimuksen 87 artiklan 3 kohdan d alakohdan mukaisesti.

"Pienten tilausten" käsitteen merkityksellisyys vientiagenttien toiminnassa

(187) Kirja-alan vientiagenttien tehtävänä on välittää arvoltaan vähäisiä tilauksia. Kustantajat ja perinteiset jakelijat vetäytyivät näiltä markkinoilta 1970-luvun lopussa, sillä niitä ei pidetty riittävän tuottoisina. Vientiagenttien toiminta liittyy siis joka tapauksessa pienten tilausten käsittelyyn.

(188) Kyseisen palvelun määritelmästä SIDE ja Ranskan viranomaiset ovat yksimielisiä. Sen sijaan niiden kannat eroavat siinä, miten vientiagenttien markkinoilla olisi määriteltävä "vähäiset" tilaukset (esim. Afrikassa sijaitsevan kirjankaupan tilaus, joka koskee halpaa teosta), joista aiheutuu niin paljon lisäkustannuksia, ettei niiden toteuttaminen ole kannattavaa.

(189) Kulttuuriministeriö vahvisti "pienten tilausten" viitearvoksi 500 frangia (76,22 euroa). Ranskan viranomaiset kuitenkin täsmensivät, että jotkin alle 500 frangin tilaukset voivat olla kannattavia ja jotkin tätä suuremmat tilaukset taas eivät. Tavoitteena oli kehittää taloudellisesti kannattava menetelmä, jonka avulla toimijat saataisiin houkuteltua toimittamaan myös sellaisia tilauksia, joista ne olivat luopumassa, koska eivät pitäneet niitä riittävän kannattavina.

(190) Komissio pyysi kantelijalta ja Ranskan viranomaisilta tarkempaa selvitystä toiminnan kannattavuuteen liittyvistä ongelmista. Tätä varten se pyysi niitä kuvailemaan, mitä eri tehtäviä palvelun tarjoamiseen liittyi, jotta saataisiin selville, missä vaiheessa korvaavaa tukea vaativat lisäkustannukset varsinaisesti aiheutuivat.

(191) Ranskan viranomaiset ja SIDE olivat yleisesti ottaen yksimielisiä tilausten käsittelyprosessin kulusta, jota koskeva SIDEn kuvaus on liitteessä III ja jota Ranskan viranomaiset eivät ole kiistäneet.

(192) Niiden väliset näkemyserot koskevat lähinnä tarjottujen palvelujen kannattavuutta. SIDEn mukaan kaikki tilaukset ovat kannattavia, olipa niiden luonne mikä hyvänsä. Ranskan viranomaisten mielestä tietyt palvelut taas eivät selvästikään sitä ole, mikä oikeuttaisi tuen myöntämisen.

(193) Komissio tuo tässä yhteydessä esille joitakin SIDEn väitteitä, jotka yhdessä tarkasteltuina vaikuttavat varsin ristiriitaisilta. Tällaisia ovat muun muassa seuraavat väitteet: "kiinnostavimpia asiakkaita ovat ne, joilla on suurimmat tilausmäärät" ja "pienten tilausten käsittely on loppujen lopuksi kannattavampaa kuin suurten".

(194) Komissio havaitsi, etteivät SIDE ja CELF näyttäneet tavoittelevan järjestelmällisesti samantyyppisiä asiakkaita. SIDE oli kiinnostunut erityisesti laitosasiakkaista, kun taas CELF suosi lähinnä kirjakauppoja. SIDE kiistää tämän. Se ei kuitenkaan halunnut toimittaa komissiolle tarkempaa erittelyä asiakkaistaan, vaikka komissio sitä pyysi. Kantelija tyytyy kirjallisissa kommenteissaan yksinkertaisesti toteamaan, että sillä oli vuosina 1991—2002 yhteensä 1 308 asiakasta ja että ne olivat samantyyppisiä kuin CELFillä.

(195) Todentaakseen saamiensa ristiriitaisten tietojen paikkansapitävyyden komissio kokosi SIDEn ja Ranskan viranomaisten toimittamista tiedoista seuraavat vertailevat taulukot 3a, 3b ja 3c.

Taulukko 3a

(Tiedot ilmoitettu euroina)

1999	SIDE	CELF pienet tilaukset	CELF muut tilaukset	CELF yhteensä
Liikevaihto	818 297	329 204	10 027 299	10 358 503
Laskujen määrä	2 187	9 688	13 210	22 898
Tilausrivien määrä	27 470 / 27 978	21 978	263 080	285 058
Kirjojen määrä	88 163	26 996	575 593	602 589

(Tiedot ilmoitettu euroina)

1999	SIDE	CELF pienet tilaukset	CELF muut tilaukset	CELF yhteensä
Asiakasmäärä ([55])	EI ILMOITETTU	2 171	718	2 889
Rivien määrä laskua kohti keskimäärin	13,07	2,26	20	12
Kirjojen määrä riviä kohti keskimäärin	3,21	1,22	2	2
Kappalemäärä laskua kohti keskimäärin	40,84	2,79	44	28
Kappalehinta keskimäärin	9,09	12,19	17	17
Rivin arvo keskimäärin	29,17	14,98	38	38
Asiakastilin arvo keskimäärin	EI ILMOITETTU	151,84	13 968	3 585

Taulukko 3b

2000	SIDE	CELF pienet tilaukset	CELF muut tilaukset	CELF yhteensä
Liikevaihto	1 021 831	301 604,53	11 151 915	11 480 519
Laskujen määrä	2 069	8 763	12 565	21 448
Tilausrivien määrä	29 006	20 387	258 124	278 511
Kirjojen määrä	102 229	25 229	586 643	610 872
Asiakasmäärä	EI ILMOITETTU	2 007	631	2 638
Rivien määrä laskua kohti keskimäärin	14,97	2,32	20	13
Kirjojen määrä riviä kohti keskimäärin	3,52	1,24	2	2
Kappalemäärä laskua kohti keskimäärin	52,75	2,87	46	28
Kappalehinta keskimäärin	9,87	11,95	19	19
Rivin arvo keskimäärin	29,17	14,79	43	41
Asiakastilin arvo keskimäärin	EI ILMOITETTU	150,28	17 684	4 344

Taulukko 3c

2001	SIDE	CELF pienet tilaukset	CELF muut tilaukset	CELF yhteensä
Liikevaihto	905 077	275 068	12 817 252	13 092 330
Laskujen määrä	2 137	7 702	12 195	19 897
Tilausrivien määrä	23 990	17 681	256 019	273 700
Kirjojen määrä	105 518	21 853	590 278	512 129
Asiakasmäärä	EI ILMOITETTU	1 659	835	2 494

([55]) Komissio pitää valitettavana, ettei SIDE halunnut toimittaa tietoja asiakasmäärästään ja asiakastiliensä keskimääräisestä arvosta.

2001	SIDE	CELF pienet tilaukset	CELF muut tilaukset	CELF yhteensä
Rivien määrä laskua kohti keskimäärin	11,23	2,30	21	14
Kirjojen määrä riviä kohti keskimäärin	4,27	1,24	2	2
Kappalemäärä laskua kohti keskimäärin	47,97	2,84	48	31
Kappalehinta keskimäärin	8,66	12,59	22	21
Rivin arvo keskimäärin	37,73	15,56	50	48
Asiakastilin arvo keskimäärin	EI ILMOITETTU	165,80	15 360	5 250

(196) Taulukoissa 3a, 3b ja 3c esitetyt luvut osoittavat, että vaikka CELF ”pieniksi” luokiteltuja tilauksia lukuun ottamatta myy kutakin laskua kohti keskimäärin yhtä paljon kirjoja kuin SIDE (44 ja 41 kappaletta vuonna 1999, 46 ja 53 kappaletta vuonna 2000 ja 48 ja 48 kappaletta vuonna 2001), se käsittelee myös suuren määrän erityisen pieniä tilauksia (alle kolme kirjaa, arvo keskimäärin 35 euroa), joita se sai 9 688 vuonna 1999, 8 763 vuonna 2000 ja 7 702 vuonna 2001. Kaiken kaikkiaan (ks. sarake ”CELF yhteensä”) kirjojen määrä tilausta kohti on CELFillä selvästi pienempi kuin SIDEllä: se oli CELFillä 28 mutta SIDEllä 41 vuonna 1999, CELFillä 28 mutta SIDEllä 53 vuonna 2000 ja CELFillä 31 mutta SIDEllä 48 vuonna 2001.

(197) Edellä esitetyn perusteella CELFin toiminnalle on ominaista suuri määrä erittäin pieniä (alle kolmen kirjan ja noin 35 euron) tilauksia, mikä on selvästi enemmän kuin SIDEllä ja riittää perusteeksi kyseisten tukien myöntämiselle.

Tuen edellytysten arviointi: pienten tilausten tukiohjelman perusteena olevat lisäkustannukset

(198) Todettuaan ”pienet tilaukset” pitäväksi perusteeksi tukien jakamiselle komissio analysoi Ranskan viranomaisten toimittamat analyyttista kirjanpitoa koskevat tiedot. Ne vahvistavat todeksi CELFille ”pienten tilausten” käsittelystä aiheutuvat lisäkustannukset. Ranskan viranomaisten komissiolle toimittamat tiedot koskevat vuotta 1994, jonka aikana CELF sai kulttuuriministeriöltä 2 000 000 miljoonaa frangia ((304 900 euroa) tukea.

(199) Komissio todensi ne analyyttisen kirjanpidon tiedot, jotka liittyivät alle 500 frangin arvoisista pienistä tilauksista aiheutuviin kustannuksiin. Se tutki huolellisesti Ranskan viranomaisten toimittamat selvitykset, joiden mukaan ”pienille tilauksille” vahvistettu 500 frangin yläraja määritettiin empiirisesti. ([56])

(200) Ranskan viranomaiset esittivät laskelman, joka osoittaa pienten tilausten käsittelyn aiheuttavan ilmeisiä lisäkustannuksia. Ne selvensivät tätä väitettä kustannusanalyysillä, joka pohjautuu seuraavassa taulukossa 4 esitettyihin lähtötietoihin viitevuodelta 1994:

Tilausten tyyppi	Pienet tilaukset	Muut	Yhteensä
Liikevaihto (*)	2 419 006	48 148 971	50 102 869
Laskujen määrä	9 725	10 947	20 672
Kirjojen määrä	24 933	442 740	467 673

(*) Ranskan frangeina.

(201) Kuten liitteessä III kuvaillaan, tilauksen käsittelyssä on useita työvaiheita, jotka voidaan eritellä seuraavasti:

a) tilauslomakkeen vastaanotto;

b) tilausnumeron kirjaaminen;

c) tilauksen tallennus;

d) tilauksen lähettäminen kustantajalle;

e) tilattujen kirjojen vastaanotto;

f) kirjojen lajittelu kullekin asiakkaalle varattuun ”lokeroon”;

g) pakkaaminen.

([56]) Ks. edellä 112 ja 113 kappale.

(202) Analyyttiseen kirjanpitoon voidaan eritellä kaikki edellä mainittuihin työvaiheisiin liittyvät menot. Periaatteessa 100 frangin laskun käsittelystä aiheutuu aivan saman verran työtä kuin 10 000 frangin laskun käsittelystä.

(203) Ranskan viranomaisten toimittamien selitysten perusteella komissio saattoi arvioida kustannukset ja jaotella ne tilauksen käsittelyyn liittyvien eri työvaiheiden mukaan. Tilauksen kannattavuus riippuu tilattujen kirjojen tyypistä ja määrästä, tilauslomakkeen tietojen tarkkuudesta sekä tilauksen toteuttamisen vaikeudesta — 20 prosenttia CELFin tilauksista ja 4,5 prosenttia SIDEn tilauksista voidaan luokitella "vaikeasti" toteutettaviksi. ([57]) Lisäksi alle 500 frangin tilaukset menevät 67 prosentissa tapauksista hyvin pienille kustannusyrityksille. ([58]) Lisäksi pienten tilausten käsittely vaatii samalla lukuisien asiakastilien hallintaa.

(204) Pienistä tilauksista koituu enemmän kustannuksia siksi, että käsittelijän on jokaisen tilauksen kohdalla toistettava samat työvaiheet, olipa tilauksen arvo mikä tahansa. Suurta määrää tilauksia käsittelevällä yrityksellä on siis oltava sellainen työyksikkö, joka pystyy selviytymään eri käsittelyvaiheiden moninkertaistumisesta ja siitä aiheutuvista lisäkustannuksista.

(205) Ranskan viranomaiset selittävät, että kuhunkin työvaiheeseen sovellettiin tiettyä kerrointa. Laskelmissa otettiin huomioon kussakin työvaiheessa toteutetut toimenpiteet sellaisina, kuin ne on kuvailtu liitteessä IV.

(206) Ranskan toimittamien tietojen perusteella komissio päätteli, että pienten tilausten käsittelystä aiheutuneet kustannukset olivat yhteensä 4 446 706 frangia vuonna 1994. Alle 500 frangin tilauksista kertyi liikevaihtoa yhteensä 2 419 006 frangia. Kyseisenä vuonna maksettiin kaikkiaan 2 000 000 frangia tukea. Tästä seurasi, että liiketoiminnan tulos jäi 27 700 frangia tappiolle.

Liikevaihto	2 419 006 FRF
Tuet	2 000 000 FRF
Kokonaistulot	4 419 006 FRF
Käsittelykulut	– 4 446 706 FRF
Liiketoiminnan tulos	– 27 700 FRF

(207) Tästä päätellen 2 000 000 frangin tuki ei ollut lainkaan ylimitoitettu pienten tilausten käsittelystä aiheutuneisiin kustannuksiin nähden.

(208) Todentaakseen viitevuodelta 1994 toimitettujen tietojen paikkansapitävyyden komissio pyysi Ranskan viranomaisilta lisätietoja pienten tilausten käsittelystä CELFin muina toimintakausina. Ranskan viranomaisten muilta varainhoitovuosilta toimittamat asiakirjat ja selvitykset osoittavat, että pienten tilausten rakenne (liikevaihto suhteessa tilausten määrään, tilattujen kirjojen määrä, niistä lähetettyjen laskujen määrä, asiakasmäärä sekä tilausrivien määrä) ovat pysyneet vakaina vuodesta toiseen. Sen vuoksi komissio katsoo, että vuoden 1994 tietoja voidaan huoletta käyttää viitetietoina komission arvioinnissa.

(209) Komissio saattoi niin ikään todentaa sille nähtäväksi lähetettyjen tukisopimusten ehdoista, että kaikki mahdolliset tuen ylijäämät oli vähennetty seuraavana vuonna maksetuista tuista. Tuilla ei siis voitu rahoittaa CELFin muita liiketoimintoja, vaikka SIDE ja useat menettelyyn osallistuneet kolmannet osapuolet niin väittävät.

(210) Tuen määrä vahvistettiin vuosittain CELFin toimittamien kirjanpitotietojen perusteella, joihin sisältyi selvitys siihenastisen tuen käytöstä pienten tilausten tukiohjelmasta aiheutuneiden lisäkustannusten kattamiseen. Tukia ei siis voitu käyttää mihinkään muuhun tarkoitukseen kuin siihen, johon ne oli myönnetty.

Arvio SIDEn havaitsemista virheistä

(211) Viimeisissä huomautuksissaan SIDE ilmoitti komissiolle, että Ranskan viranomaisten menettelyn toisessa vaiheessa toimittamat kirjanpitotiedot lisäkustannusten perustelemiseksi sisälsivät virheitä. Asiaa tiedusteltiin Ranskan viranomaisilta, jotka esittivät komissiolle joitakin hyödyllisiä selityksiä.

(212) SIDE väitti, että Ranskan viranomaiset olivat vaihtaneet sähköisesti lähetettyjen tilausten prosenttiluvut ja paperilomakkeella lähetettyjen tilausten luvut keskenään. Komissio saattoi todentaa, että lukujen vaihtumisesta koitunut taloudellinen vaikutus pienten tilausten käsittelykuluihin oli 0,24 euroa kirjalta. Tämä poikkeama ei kuitenkaan vielä kyseenalaista Ranskan toteuttaman korvaavan tukijärjestelmän asianmukaisuutta.

(213) Liikevaihdon poikkeamista, jotka SIDE löysi Ranskan ensimmäiseksi toimittamista kirjanpitotiedoista, komissio vahvistaa, että Ranskan viranomaiset tekivät oma-aloitteisesti tarvittavat oikaisut siinä vaiheessa, kun menettely käynnistyi vuonna 1996, ja että tämän seurauksena SIDEn viimeisissä huomautuksissa esitetyt väitteet eivät ole perusteltuja.

([57]) CELFin prosenttiluvut on saatu Ranskan viranomaisilta ja SIDEn luvut siltä itseltään.

([58]) Suuret kustannusyhtiöt saavat periaatteessa merkittävimmät tilaukset; niiltä tulee levitykseen usein "suurelle yleisölle" tarkoitettuja teoksia, joita myydään yleensä suurina määrinä.

(214) SIDE mainitsee toisenkin numerotietojen poikkeaman, joka selittyy sillä, että toinen ilmoitetuista luvuista (2 284 536 frangia) tarkoitti pelkästä kirjanmyynnistä saatua tuottoa ja toinen (2 535 818 frangia) kirjojen ja niihin liittyvien tuotteiden (pakkausten, vakuutusten ja kuljetuksen) yhteenlaskettua tuottoa.

(215) SIDE väitti samaten löytäneensä palkkatiedoista tiettyjä ”vääristymiä” yleisen kirjanpidon ja analyyttisen kirjanpidon välillä. Ranskan viranomaiset selittävät näiden erojen selittyvän sillä, ettei sosiaalikuluihin ole verokirjanpidossa sisällytetty tiettyjä veroja, vaikka ne ovatkin suoraan sidoksissa palkkoihin. Sille toimitettujen kirjanpitotositteiden perusteella komissio totesi tämän selityksen pitäväksi.

(216) Sen vuoksi komissio katsoo, että SIDEn lisähuomautukset virheellisistä kirjanpitotiedoista, joita Ranskan viranomaiset toimittivat menettelyn alkaessa vuonna 1996, eivät kyseenalaista sen arviota niiden pienten tilausten aiheuttamien lisäkustannusten perusteena käytettyjen kirjanpitotietojen paikkansapitävyydestä.

CELFille koituneet rasitteet

(217) Analysoituaan kantelijan toimittaman aineiston komissio havaitsi CELFin tarjonnan laajemmaksi kuin SIDEn (CELFin luettelossa oli 3 000 ja SIDEn luettelossa 200 kustantajaa).

(218) Komissio pani merkille tämän seikan (jota ei ole otettu huomioon lisäkustannusten laskennassa), ja se huomauttaa, että CELFin laaja tarjonta vastaa kulttuuriministeriön tavoitetta ranskankielisen kirjallisuuden mahdollisimman laajamittaisesta levittämisestä. Vaikka SIDE väittää pystyvänsä vastaamaan kaikentyyppisiin tilauksiin, sen tarjonnassa ei ole otettu huomioon tätä kulttuurista tavoitetta, mikä on täysin ymmärrettävää.

(219) Lisäksi Ranskan viranomaiset selittävät CELFin joutuneen usein ottamaan taloudellisia riskejä. Yritys jatkoi toimituksia tiettyihin maihin, kuten Algeriaan ja myöhemmin Argentiinaan, senkin jälkeen, kun ne olivat joutuneet kriisiin. Lisäksi se myi palvelujaan myös maihin, joissa ei ollut käytössä COFACE-vakuutusta.

(220) SIDE puolestaan selittää omia, täysin oikeutettuja liiketoiminnallisia valintojaan sillä, ettei se ole halunnut toimia vaikeilla alueilla, kuten Saharan eteläpuolisessa Afrikassa tai sellaisissa maissa, joita COFACE-vakuutus ei kata. Se korostaa, että tällaiset päätökset ovat osa yritysten kehitysstrategiaa ja että se on tehnyt omassa strategiassaan toisenlaisia valintoja kuin CELF.

iii) *SIDEn ilmoittamia asiakkaiden menetyksiä koskeva komission todentaminen*

SIDEn asiakkaiden siirtyminen CELFille

(221) Komissio totesi, etteivät SIDEn väitteet asiakkaiden siirtymisestä CELFille täsmänneet SIDEn omista selvityksistä ja asiakirjoista tehdyn analyysin kanssa.

(222) Komissio pyysikin SIDEä perustelemaan asiakkaiden menetykset, joita se katsoo itselleen aiheutuneen niistä edullisista alennuksista, joita ”yksin CELF” pystyi saamiensa tukien ansiosta tarjoamaan asiakkaille. Tätä varten SIDE toimitti erittäin laajan asiakirjan, ([59]) jonka tiedot eivät kuitenkaan silloisessa muodossaan olleet komissiolle käyttökelpoisia muun muassa siksi, etteivät mainitut siirtymiset ilmenneet niistä millään tavalla. Komissio pyysi lisäselvityksiä, jolloin SIDE tarkensi ([60]) yhden asiakkaistaan, nimittäin ”Librairie Française de Milanin”, luopuneen vähitellen sen palveluista ja siirtyneen CELFille varainhoitovuonna 1987—1988 sen jälkeen, kun CELF oli tarjonnut sille edullisempia alennuksia.

(223) Ranskan viranomaiset vastasivat, että Italian markkinat olivat tunnetut kovasta kilpailustaan, ja sitä paitsi CELFin liikevaihto kyseisen italialaisen kirjakaupan kanssa alkoi kasvaa merkittävästi vasta vuodesta 1999 lähtien eli kauan SIDEn mainitseman ajankohdan jälkeen.

(224) Komissio totesi, etteivät muut SIDEn mainitsemat esimerkit olleet sen vakuuttavampia. ([61]) Esimerkiksi Grupodis de Madrid, yksi SIDEn mainitsemista kirjakaupoista, ei koskaan ole lukeutunut CELFin tärkeisiin asiakkaisiin, ja SIDEn luettelemat japanilaiset kirjakaupat ovat suuria tiliasiakkaita, jotka eivät edes toimi pienten tilausten markkinoilla.

(225) SIDEn toimittama alennusluettelokaan ei riitä vakuuttamaan, että sen tarjoamat alennukset olisivat vähemmän houkuttelevia kuin CELFin. Komissio totesi, että SIDEn selvityksessä esimerkeiksi valittujen 28 kustantajan osalta SIDEn alennukset olivat edullisempia 16:ssa ja CELFin 12 tapauksessa. ([62]) Ero on vielä suurempi, jos mukaan lasketaan tapaukset, joissa SIDE myönsi 5 prosenttiyksikön alennuksen jokaisesta yli 10 kappaleen tilauksesta, jolloin CELF tarjosi parempia alennuksia enää kuuden mutta SIDE 22 kustantajan kohdalla.

(226) Komissio ei siten katso, että SIDEn asiakkaita olisi tosiasiallisesti siirtynyt CELFille sen takia, että CELF olisi saamansa valtiontuen turvin tarjonnut niille houkuttelevampia alennuksia.

([59]) Muistio, jonka aiheena on ”niiden vahinkojen määrittäminen, joita SIDE on kärsinyt kulttuuriministeriön CELFille 1. huhtikuuta 1980 ja 31. maaliskuuta 1996 välisenä aikana myöntämien tukien takia”.

([60]) SIDE esittää viisi muutakin esimerkkiä.

([61]) Ranskan viranomaiset kiistävät SIDEn esittämät muut esimerkit.

([62]) SIDEn alun perin toimittamassa selvityksessä käytettiin viitteenä CELFin ohjevähittäishinnasta (kaikkine veroineen) myöntämiä alennuksia, kun taas vientimyynnissä alennukset lasketaan yleensä verottomasta hinnasta. Tästä lähtien hintoja vertaillaan tämän korjatun hinnaston perusteella.

CELFin asiakkaiden siirtyminen SIDElle

(227) Kuten edellä 69 kappaleessa selitettiin, SIDE vakuutti komissiolle 12 päivänä elokuuta 2002 lähetetyssä kirjeessä, että CELF oli ainakin kahden vuoden ajan asettanut tilaajille toimitusehtoja, joilla näitä "rangaistiin" liian pienistä tilauksista. SIDE väitti tällaisen hintapolitiikan vain pahentaneen SIDElle vahinkoa tuottanutta kilpailuongelmaa, koska tietyt CELFin entiset asiakkaat olivat sen seurauksena siirtyneet käyttämään SIDEn palveluja. SIDEn mukaan parhaita asiakkaita olivat kuitenkin ne, joilla oli suurimmat tilausmäärät.

(228) Tältä osin komissio ensinnäkin toteaa, että hinnaston muutoksista ilmoitettiin ([63]) siinä vaiheessa, kun riidanalaiset tuet oli lakkautettu tai niitä oli vähennetty merkittävästi, jolloin CELFin piti löytää vaihtoehtoisia ratkaisuja, jotta se olisi pystynyt jatkamaan sille tulevien pienten tilausten toimittamista.

(229) Komissio vertaili ([64]) näiden kahden yrityksen numerotietoja eikä löytänyt niistä mitään sellaista, joka vahvistaisi SIDEn väitteen siitä, että CELFin asiakkaita olisi hiljattain siirtynyt sille. Itse asiassa SIDEn laskujen määrä ei näytä lainkaan kasvaneen. Se käsitteli vuonna 1999 kaikkiaan 2 187 laskua ja vuonna 2000 käsiteltiin 2 137 laskua. Komissio muistuttaa, että asiakasmääriä se ei pysty vertailemaan, koska SIDE ei ole toimittanut sille tietoja asiakkaistaan.

(230) Numerotiedot eivät komission mielestä myöskään osoita, että SIDEn toimittamien "pienten tilausten" määrä olisi kasvanut sen jälkeen, kun CELF lakkasi saamasta tukea. Päinvastoin, sillä SIDEn toimittamat luvut osoittavat, että kirjojen määrä laskua kohti nousi keskimäärin 40,31 kappaleesta vuonna 1999 keskimäärin 49,38 kappaleeseen vuonna 2001. Jos CELFin asiakkaita olisi todellakin siirtynyt SIDElle, sen olisi pitänyt näkyä kirjojen määrän keskiarvon vähenemisenä kutakin laskua kohti.

(231) Lopuksi komissio panee merkille, että SIDEn sähköisesti myymien kirjojen määrä on keskimäärin suurempi kuin CELFin, ja tämä koskee SIDEn koko toimintaa eikä pelkästään pienten tilausten käsittelyä. Riidanalaisten tukien poistaminen ei siis ole voinut johtaa CELFin asiakkaiden siirtymiseen SIDElle.

(232) Valtiontukien arvioinnin kannalta ovat joka tapauksessa merkityksellisiä vain tukien aiheuttamat kilpailuongelmat, eivät SIDEn kielteisinä pitämät tukien alentamisesta ja/tai lakkauttamisesta aiheutuneet vaikutukset.

Asiakkaiden siirtymistä koskevat komission päätelmät

(233) Komissio toteaa SIDEn ja Ranskan viranomaisten toimittamien tietojen perusteella, että tukien poistamisen ainoat näkyvät seuraukset olivat CELFin toimittamista pienistä tilauksista kertyneen liikevaihdon pieneneminen sekä sen asiakasmäärän tuntuva hupeneminen (–17,34 prosenttia vuosina 1999—2001), kuten seuraava taulukko 5 osoittaa:

Taulukko 5: "Pienet tilaukset ja pienet asiakastilit": toiminnan kehitys

Ranskan viranomaisten toimittamat tiedot

Vuosi	Liikevaihto: pienet tilaukset (euroina)	Kehitys	Asiakasmäärä	Kehitys
1999	329 204		2 171	
2000	301 605	– 8,38 %	2 007	– 7,55 %
2001	275 068	– 8,80 %	1 659	– 17,34 %

(234) Komissio toteaa vielä, että edellä mainittujen näkemysten kanssa ovat ristiriidassa SIDEn omat väitteet siitä, että arvioinnissa olisi otettava huomioon ainoastaan palvelun tarjoajan tallentamien tilausrivien määrä ja ettei tilauksen kokonaisarvolla olisi vaikutusta kannattavuuteen. Jos näin olisi, SIDEllä ei olisi mitään syytä katsoa, että väitetty CELFin asiakkaiden siirtyminen käyttämään sen palveluja (mitä komissiolle toimitetut numerotiedot eivät vahvista) on vain pahentanut sen toiminnalle vahingollisia kilpailuongelmia. ([65]) Lisäksi komissio panee merkille SIDEn ristiriitaisuuden, kun se 9 päivänä joulukuuta 2002 päivätyssä muistiossa selittää, että "…pienten tilausten käsittely on loppujen lopuksi paljon kannattavampaa kuin suurten".

([63]) Ranska ei kiistä CELFin hinnanmuutoksia, vaan selittää, että sen oli nopeasti tarkistettava "pienten tilausten" hintoja tukien vähenemisen takia.

([64]) Ks. myös taulukot 3A, 3B ja 3C.

([65]) Tätä kohtaa SIDE kommentoi seuraavasti: "On selvää, että kiinnostavimpia asiakkaita ovat ne, joilla on suurimmat tilausmäärät — ei siksi, etteivät muut olisi kannattavia, vaan yksinkertaisesti siksi, että SIDElle, kuten mille tahansa liikeyritykselle, ovat aina mieluisimpia sellaiset asiakkaat, jotka tuottavat suuren liikevaihdon."

(235) Seuraava Ranskan viranomaisten ja SIDEn toimittamista tiedoista koottu taulukko 6 osoittaa, ettei SIDEn liikevaihdon nousujen ja laskujen ja CELFille valtiontukien korotusten ja vähennysten välillä ole mitään automaattista yhteyttä.

Taulukko 6

Viitevuosi	CELFille myönnetyt tuet (euroina)	SIDEn liike-vaihdon muutos	TUKI
1990	304 900	–	–
1991	373 500	+	+
1992	422 280	–	+
1993	382 650	+	–
1994	304 900	–	–
1995	304 900	–	=
1996	304 900	–	=
1997	243 920	–	–
1998	182 940	+	–
1999	121 960	–	–
2000	60 980	+	–
2001	38 110	–	–
2002	0	–	0

(236) Komissio saattoi päätellä sekä CELFin että SIDEn toimittamista tiedoista, ettei CELFille maksettujen tukien määrä vaikuttanut automaattisesti SIDEn, markkinoiden ainoan toisen yleistä toimintaa harjoittavan vientiagentin, liiketoimintaan ja tulokseen. [66] SIDEn liikevaihto näyttää esimerkiksi useana vuonna laskeneen siitä huolimatta, että CELFille myönnetty tuki väheni.

(237) Lisäksi komissio huomauttaa, että ainoa näkyvä ja merkittävä seuraus CELFille maksettujen tukien lakkauttamisesta oli sen ”pienistä tilauksista” kertyneen liikevaihdon lasku ja ”pienten asiakastilien” määrän väheneminen.

(238) Sille toimitettujen numerotietojen perusteella komissio toteaa, että CELF näyttää luopuneen osasta tilauksia nyt, kun tuet on lakkautettu, mutta SIDE ei siitä huolimatta ole pyrkinyt saamaan näin vapautuneita asiakkaita itselleen.

(239) Komissio saattoi lisäksi todeta, etteivät kaudella 1994—2001 maksetut tuet edes kattaneet täysin pienten tilausten tukiohjelmasta aiheutuneita tappioita ja että niiden osuus CELFin kokonaisliikevaihdosta oli verrattain pieni: se laski 3,95 prosentista vuonna 1994 noin 0,29 prosenttiin vuonna 2001. [67]

(240) Kaikkien edellä analysoitujen seikkojen perusteella vaikuttaa siltä, että riidanalaiset tuet koskevat äärimmäisen pientä osaa vientiagentuuritoiminnasta eikä kyseistä palvelua selvästikään olisi voitu tarjota ilman kyseisiä tukia. On myös todettava, etteivät Ranskan myöntämät tuet olleet ylimitoitettuja kyseisestä toiminnasta aiheutuneisiin kustannuksiin nähden.

(241) Komissio muistuttaa niin ikään — kuten edellä 132 kappaleessa ja sitä seuraavissa kappaleissa mainitaan — että toimenpiteen vaikutus kaupankäyntiin ja kilpailun edellytyksiin yhteisössä on tässä tapauksessa erittäin vähäinen. Komission on otettava nämä tiedot huomioon silloin, kun se arvioi tuen yhteensopivuutta perustamissopimuksen 87 artiklan 3 kohdan kanssa, kuten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin selvästi toteaa asiassa Ladbroke Racing Ltd vastaan komissio 27 päivänä tammikuuta 1998 annetussa tuomiossa. [68]

(242) CELFille pienten tilausten tukiohjelmasta myönnetyt tuet eivät siis muuttaneet kaupankäynnin ja kilpailun edellytyksiä yhteisössä yhteisen edun kanssa ristiriitaisella tavalla. Ranskan viranomaisten toimenpide oli oikeassa suhteessa tavoitteeseensa nähden, ja sen avulla kyseistä palvelua tarjoava yritys saattoi kannattavuudesta huolehtimatta vastata poikkeuksellisesti sellaisen palvelun kysyntään, johon ei muutoin olisi voitu vastata.

[66] Muistutukseksi komissio huomauttaa, että nyt esillä olevien luonteisia erityistukia maksettiin kahdelle muullekin yritykselle, nimittäin Serveditille ja Ecole des Loisirs'lle.

[67] Ks. tältä osin myös liite II.

[68] Asia T-67/94 (Kok. 1998, s. II—00001), ks. erityisesti 150—162 kohta.

B. *PERUSTAMISSOPIMUKSEN 86 ARTIKLAN 2 KOHDAN SOVELTAMINEN*

1. RANSKAN VIRANOMAISTEN KANTA

(243) Ranskan viranomaiset väittävät, kuten vuonna 1998, ([69]) että koska CELFille oli uskottu julkisen palvelun tehtävä, riitautettujen toimenpiteiden arvioinnissa on käytettävä perusteena perustamissopimuksen 86 artiklan 2 kohtaa, jossa todetaan seuraavaa: "Yrityksiin, jotka tuottavat yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviä palveluja, sekä fiskaalisiin monopoleihin sovelletaan tämän sopimuksen määräyksiä ja varsinkin kilpailusääntöjä siltä osin kuin ne eivät oikeudellisesti tai tosiasiallisesti estä yrityksiä hoitamasta niille uskottuja erityistehtäviä. Kaupan kehitykseen ei saa vaikuttaa tavalla, joka olisi ristiriidassa yhteisön etujen kanssa."

(244) Tältä osin Ranskan viranomaiset ovat toimittaneet useita tekstejä, ([70]) jotka niiden mukaan vahvistavat, että CELFille uskottu tehtävä oli luonteeltaan yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvää palvelua.

(245) Näiden tekstien perusteella Ranskan viranomaiset selittävät, että kulttuuriministeriön kirjallisuusosasto teki vuoteen 2001 asti CELFin kanssa vuosittain tukisopimuksia, joissa määriteltiin ministeriön ja tuetun yrityksen välisen yhteistyön tavoitteet sekä kummankin osapuolen velvoitteet.

(246) Ranskan viranomaiset toimittivat komissiolle nähtäväksi useita näistä tukisopimuksista. Ensimmäisen, 25 päivänä huhtikuuta 1991 päivätyn tukisopimuksen 1 artiklassa todetaan, että "ministeriö myöntää CELFille tukea ulkomaille toimitettavien pienten kirjatilausten keskitettyyn käsittelyyn". Toisessa, 23 päivänä lokakuuta 1997 päivätyssä tukisopimuksessa mainitaan ilmeisesti ensimmäisen kerran, että "ministeriö myöntää tukea toimintakustannuksiin, joita CELFille aiheutuu pienten tilausten käsittelyyn liittyvästä julkisen palvelun tehtävästä". Näiden jälkeen vuoteen 2001 asti tehdyt tukisopimukset ovat kaikki samanlaisia myönnetyn tuen määrää lukuun ottamatta.

2. KOMISSION ARVIOINTI

(247) Komissio jo edellä totesi, että CELFille myönnetty tuki on perustamissopimuksen 87 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua valtiontukea ja että se soveltuu yhteismarkkinoille perustamissopimuksen 87 artiklan 3 kohdan d alakohdan mukaisesti. Yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön ([71]) mukaan komission ei siis tarvitse enää arvioida kyseisestä järjestelmästä tuettua CELFin toimintaa perustamissopimuksen 86 artiklan 2 kohdan perusteella. Tämän vahvistaa 22 päivänä kesäkuuta 2000 annettu tuomio, ([72]) jossa yhteisöjen tuomioistuin toteaa, että perustamissopimuksen 86 artiklan 2 kohdan nojalla myönnetyistä tuista on ilmoitettava komissiolle. Sen vuoksi ei ole enää tarpeen selvittää, ovatko CELFille myönnetyt tuet perusteltuja myös perustamissopimuksen 86 artiklan 2 kohdan nojalla.

(248) Komissio huomauttaa yhteisöjen tuomioistuimen tosin tällä välin täsmentäneen asiassa Altmark 24 päivänä heinäkuuta 2003 annetussa tuomiossa, ([73]) millä edellytyksillä yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvää tehtävää hoitavalle yritykselle myönnettyä tukea ei voida luokitella valtiontueksi. Komissio kuitenkin toteaa, etteivät tuomiossa mainitut edellytykset tässä tapauksessa täyty. Ensinnäkään tuomion 89 kohdan vaatimuksia ei ole noudatettu, koska tuen perustana oleva säädös ei koske nimenomaisesti CELFiä. Lisäksi komissio katsoo, ettei tuen myöntämisessä liioin ole noudatettu tuomion 90 kohtaa, jonka mukaan parametrit, joiden perusteella korvaus lasketaan, on vahvistettava etukäteen. Näin on siitä huolimatta, ettei tuki kokonaisuudessaan ylittänyt pienten tilausten käsittelystä aiheutuvien kustannusten korvaamiseen tarvittavaa summaa.

VI **PÄÄTELMÄ**

(249) Edellä esitetyn perusteella vaikuttaa siltä, että kyseiset tuet vastaavat perustamissopimuksen 87 artiklan 3 kohdan d alakohdassa asetettuja vaatimuksia ja ne ovat oikeassa suhteessa niillä edistettyyn kulttuuriseen tavoitteeseen nähden. Kaiken kaikkiaan komissio toteaa, ettei tuki muuta kaupankäynnin ja kilpailun edellytyksiä yhteisössä yhteisen edun kanssa ristiriitaisella tavalla,

ON TEHNYT TÄMÄN PÄÄTÖKSEN:

1 artikla

Tuki, jota Ranska vuosina 1980—2001 myönsi Coopérative d'exportation du livre français'lle (CELF) ranskankielisten kirjojen pienten tilausten käsittelyä varten, on perustamissopimuksen 87 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua tukea. Koska Ranska on laiminlyönyt ilmoittaa tästä tuesta komissiolle ennen sen toimeenpanoa, on se myönnetty laittomasti. Tuki soveltuu kuitenkin yhteismarkkinoille perustamissopimuksen 87 artiklan 3 kohdan d alakohdan nojalla.

([69]) Ks. edellä 24 kappale.
([70]) Ks. edellä 102 kappale.
([71]) Asia C-387/92, Banco Exterior de España v. Ayuntamiento de Valencia, tuomio 15. maaliskuuta 1994, Kok. 1994, s. I-0877.
([72]) Ks. edellä 24 kappale ja sitä seuraavat kappaleet.
([73]) Asia C-280/00, Altmark Trans GmbH ja Regierungspräsidium Magdeburg v. Nahverkehrsgesellschaft Altmark GmbH, Kok. 2003, s. I-7747.

2 artikla

Tämä päätös on osoitettu Ranskan tasavallalle.

Tehty Brysselissä 20 päivänä huhtikuuta 2004.

Komission puolesta
Mario MONTI
Komission jäsen

LIITE I

Taulukko vuodesta 1980 lähtien maksettujen tukien kehityksestä (euroina)

1980	91 470
1981	91 470
1982	205 510
1983	164 640
1984	137 200
1985	141 780
1986	248 490
1987	214 950
1988	213 430
1989	259 160
1990	304 900
1991	373 500
1992	422 280
1993	382 650
1994	304 900
1995	304 900
1996	304 900
1997	243 920
1998	182 940
1999	121 960
2000	60 980
2001	38 110
2002	0

LIITE II

CELFille myönnetyn korvaavan tuen asteittainen vähentäminen

Ranskan viranomaisten toimittamat tiedot

Vuosi	Tuen määrä (euroina)	Kulut yhteensä	Kulujen osuus prosentteina
1994	304 900	683 788	44,59 %
1995	304 900	697 177	43,73 %
1996	304 900	624 206	48,85 %
1997	243 920	680 023	35,87 %
1998	182 940	664 783	22,63 %
1999	121 960	635 577	19,19 %
2000	60 980	572 670	10,65 %
2001	38 110	509 048	7,49 %
2002	0	0	0

LIITE III

Tilausten käsittelyprosessi

SIDEn selvityksistä saadut tiedot

Uusi asiakas

a) Lähetetään ostajalle aineisto, joka sisältää
   — yleiset myyntiehdot (sähköpostilla, faksilla tai postitse),
   — tilinavaushakemuslomakkeen (sähköpostilla, faksilla tai postitse).
b) Tilinavaushakemuksen saavuttua tarkistetaan asiakkaan maksukyky COFACEsta.
c) Jos tilinavaukseen ei liity ongelmia, avataan asiakastili.
d) Jos tilinavaukseen liittyy ongelmia, asiakkaan tilaus voidaan toimittaa vain ”pro forma” eli ennakkomaksun suorittamisen jälkeen).

Tiliasiakas

a) Tunnistetaan asiakas (asiakastilin numeron avulla).

   Haetaan tilattu tuote tietokannasta (640 000 nimikkeen joukosta, johon kuuluu kirjoja, äänikasetteja, CD-levyjä ja cd-romeja).

   Tallennus: kun tuote on tunnistettu, syötetään tilausmäärä, tilauspäivä ja asiakkaan viitenumero, minkä tiedot tallennetaan.
   — Sama toistetaan, jos on tallennettava lisää tilausrivejä.
   — Tilausten toimitustapaa voi vielä muuttaa asiakkaan toiveiden mukaan.
b) Tilattua teosta ei löydy tietokannasta
   — Tallennetaan tilaus manuaalisesti.

     Ilmoitetaan teoksen nimi, tekijä, ISBN, kustantaja ja toimittaja.
c) Ohjelma luo jokaisesta kirjatilauksesta automaattisesti toimittajalle menevän tilauksen.
d) Ohjelma lähettää tilaukset automaattisesti sille toimittajalle, joka toimittaa viitetiedoissa mainittuja tuotteita.
e) Tilauslomakkeet tulostetaan ja lähetetään faksilla, postitse tai lähetin mukana toimittajille.

Tavaran vastaanotto

a) Tavarakolli saapuu postitse tai lähetin mukana.
b) Tarkistetaan, vastaavatko laskun tai tilauslomakkeen tiedot kollien sisältöä.
c) Syötetään ohjelmaan tieto tavaran saapumisesta, jolloin saadaan näkyviin teosten ja tilaajien nimet.
d) Lähetetään mahdolliset reklamaatiot automaattisesti toimittajille.
e) Tulostetaan lista kullekin asiakkaalle tulleista kirjoista sekä asiakkaalle varatun ”lajittelulokeron” numero.
f) Kun tilaus on valmis tai jos kirjat päätetään toimittaa asiakkaalle saman tien, ne pakataan laatikkoon lähetettäviksi. Pakettiin merkitään tarvittaessa paino ja kuljetushinta.

Laskutus ja lähettäminen

a) Laskut ja kuormakirjat tulostetaan. Valitaan toimituksen lähetystapa asiakkaan toiveiden mukaan. Laskut viedään kirjanpitoon automaattisesti. Lasku lähetetään asiakkaalle postitse.
b) Tilitys tehdään aina kuukauden lopussa, minkä jälkeen maksut vastaanotetaan kullekin asiakkaalle määritetyn eräpäivän mukaan. Oletuksena siis on, että asiakkaat ovat tiliasiakkaita.
c) Maksutapa: luottokortti — suuremmat summat suoritetaan pankkisiirrolla tai sekillä, joskus luottokirjeellä.

LIITE IV

CELFin kirjanpidosta otettujen lukujen todentaminen — 1994

Ranskan viranomaisten toimittamien tietojen pohjalta

Numerotiedot frangeina ja euroina

	FRF	euro
Kirjojen hankintakulut	**2 068 293**	**315 309**
— Ostohinta	2 026 011	308 863
— Kuljetus ja lähettipalvelut	42 282	6 446
Henkilöstökulut	**1 670 963**	**254 737**
— Lähettämöön palkattu henkilöstö	217 641	33 179
— Pakkaamoon palkattu henkilöstö	53 409	8 142
— Myyntitehtäviin palkattu henkilöstö		
— vyöhyke 1	149 770	22 832
— vyöhyke 2	157 627	24 030
— vyöhyke 3	49 390	7 529
— Palkat: yleispalvelut	1 022 285	155 846
— Palkat: markkinointi	20 841	3 177
Yleiskulut	**518 926**	**79 110**
— Myyntipakkaukset	14 770	2 252
— Toimistohankinnat	183 784	28 018
— Myyntikuljetukset	148 056	22 571
— Myyntikomissiot	36 540	5 570
— Puhelin ja teleksi	29 103	4 437
— Perintäkulut	26 294	4 008
— Luottovakuutus	20 929	3 191
— Aineellisen käyttöomaisuuden poistot	20 609	3 142
— Muut	38 841	5 921
Välilliset kiinteät kulut	**188 524**	**28 740**
— Elinkeinovero	14 064	2 144
— Kirjanpidolliset tappiot	51 890	7 911
— Ulkoiset palvelut	66 828	10 188
— Poikkeuskulut	46 733	7 124
— Muut	9 009	1 373
Kustannukset yhteensä	4 446 706	677 896

Muuntokurssi: 1 euro = 6,55957 FRF

Huomautuksia

1) *Hankinta- ja kuljetuskulut (lähettipalvelut mukaan luettuina):* Kulut laskettiin määrittämällä ensin liiketoiminnan kokonaiskustannukset suhteessa kirjojen määrään, jolloin tulokseksi saatiin 38 795 874 frangia (5 914 393 euroa). Jakamalla tämä summa kirjojen lukumäärällä saadaan yksikkökustannus kirjaa kohti. Vuonna 1994 myytyjen kirjojen kokonaismäärä oli 467 673, jolloin yksikkökustannukseksi tuli 82,95 frangia (12,65 euroa). Pienten tilausten hankinta- ja kuljetuskulujen määrittämiseksi kirjaa kohti laskettu yksikkökustannus kerrottiin pieniin tilauksiin sisältyneiden kirjojen määrällä, jolloin pienten tilausten hankinta- ja kuljetuskuluiksi saatiin 2 068 293 frangia (315 309 euroa).

2) *Henkilöstökulut*: Tähän kustannuspaikkaan sovellettiin kerrointa 3 (kirjojen määrän perusteella), koska "pienten tilausten" käsittelyyn liittyy niiden erityispiirteistä johtuvia hankaluuksia. Suurilta kustantajilta tai jakelijoilta tulevien teosten käsittely on automatisoitu EAN-koodilla, joka mahdollistaa teoksen tunnistuksen optisella lukijalla. Sen sijaan pienten kustantajien julkaisemissa teoksissa ei tavallisesti ole viivakoodia, joten tunnistus on hoidettava manuaalisesti.

   Suuret kustantajat perivät Pariisissa sijaitseville asiakkaille menevistä toimituksista toimialan vahvistaman kuljetusmaksun, joka oli 0,75 frangia kilolta, kun taas lähettipalvelu veloittaa pieniltä jakelijoilta tulevien kirjatoimitusten kuljetuksesta 6,5 frangia kilolta. Koska laskutus ulkomaisilta kirjakaupoilta on kiinteähintainen, tämän hankintalähteen käyttö johti lopulta voittomarginaalin kapenemiseen.

   Kun pieniin tilauksiin sovelletaan kerrointa 3, analyyttisessä kirjanpidossa voidaan ilmoittaa niiden tarkat käsittelykustannukset.

3) *Pakkaamo*: Henkilöstökulujen laskennassa otettiin huomioon kirjojen määrä.

4) *Myyntiosasto:* Henkilöstökulut laskettiin soveltamalla kerrointa 3, sillä pienet tilaukset vaativat myyntihallinnolta muita perusteellisempaa käsittelyä. Käsittelyerojen perusteella analyyttiseen kirjanpitoon voidaan ilmoittaa tarkat käsittelykustannukset.

   Lisäselityksiä tilausnumeron antamisesta: Jos tilauksen kirjaamisessa tilausnumerolla ilmenee vaikeuksia, joudutaan suorittamaan lisätoimenpiteitä, olipa tilauksen arvo mikä hyvänsä.

   Ennen tilauksen tallennusta on haettava joitakin ennakkotietoja, kuten teoksen ISBN-numero sekä tietoja kustantajaluettelosta ja eri tietokannoista, tarkistettava teoksen saatavuus sekä vahvistettava tilauksen/kustantajan luottokelpoisuus. Jos tilauslomakkeen tietojen laadussa ja etenkin tilauksen tunnistuksessa on ongelmia, siitä aiheutuu aina lisäkustannuksia. Tällaisia ongelmia ilmenee usein silloin, kun kyseessä on pieni tilaus. Suuret kirjakaupat, joilla on merkittävää liikevaihtoa CELFin kanssa, ovat yleensä suurehkoja yrityksiä, jotka käyttävät hallintonsa järkeistämiseen tehokkaita välineitä ja etenkin standardimuotoisia tilauksia eli sellaisia, joissa on selkeät tunnistetiedot. CELFin asiakkaisiin kuuluu suuri määrä pieniä kirjakauppoja, joiden toiminnassa ei aina pystytä käyttämään kansainvälisen kaupan nykyaikaisia menetelmiä. Lisäksi tämäntyyppisiltä pieniltä yrityksiltä tulevista tilauksista on toisinaan vaikea saada selvää, ja osa tilauksen tekemiseen tarvittavista tiedoista saattaa puuttua, mikä vaatii ylimääräistä selvitystyötä ja aiheuttaa siis lisäkustannuksia.

5) *Palkat: yleispalvelut:* (hallinto, atk-tuki, puhelinvaihde, kirjanpito, markkinointi, siivous) kustannukset laskettiin suhteessa kirjojen määrään paitsi kirjanpidossa, jossa käytettiin perusteena laskujen määrää.

6) *Yleiskulut: myyntipakkaukset, myyntikuljetukset ja aineellisen käyttöomaisuuden poistot*: Kustannukset laskettiin kirjaa kohti.

7) *Yleiskulut: toimistohankinnat*: Kustannukset laskettiin laskujen määrän perusteella.

8) *Yleiskulut: myyntikomissiot ja luottovakuutus*: Kustannukset laskettiin suhteessa liikevaihtoon.

9) *Yleiskulut: puhelin, teleksi ja perintäkulut*: Näihin sovellettiin kerrointa 2,5, sillä puhelinkulut vaihtelevat monien eri tekijöiden mukaan, ja niihin vaikuttavat muun muassa asiakkaiden vastaukset ja kustantajien hakeminen. Näitä kustannuksia koituu useista operaatioista, joita ovat kirjakaupan lähettämän tilauslomakkeen vastaanotto, tilausnumeron antaminen, tilauksen tallennus sekä kirjanpito, johon kirjataan kaikki edellä kuvailtuihin toimintoihin liittyvät menot.

10) *Elinkeinovero ja varaukset*: Kustannukset laskettiin liikevaihdon perusteella. *Ulkoiset palvelut* (esimerkiksi vuokrat, matkakulut, menekinedistämiskulut jne.) ja poikkeuskulut: kustannukset laskettiin suhteessa kirjojen määrään.